34E. JAAR. 'SHERTOGENBOSCH 1861. № 132.

DE NOORDBRABANTER,

STAAT- EN LETTERKUNDIG DAGBLAD.

Dicere verum quid vetat.
HORATIUS.

Deze Courant verschijnt driemaal in de week: Dingsdag, Donderdag en Zaturdag. De abonnementsprijs per 3 maanden is f 3.00; *franco* per post f 3.50. Afzonderlijke Nummers f 0.10.

Advertentien f 0.10 per regel. Zegelregt bij elke plaatsing f 0.35. Advertentien, Brieven, Gelden enz. *franco* aan de Uitgeefster de Wed. D. A. A. DE ROOIJ, Postelstraat, te *'s Bosch*.

DONDERDAG 7 NOVEMBER.

NAJAARS-VERGADERING DER PROVINCIALE STATEN.

1ste Zitting, op Dingsdag 5 November.

Afwezig de heeren: *van Beckhoven, Berman, de Geep, Gerlach, H. Kerstens, Middelkoop, Mol, van de Mortel, Pompe*, Dr. *de Ram*, Dr. *van der Steen, Verhagen*, jhr mr *L. Verheyen, Walter, van de Werk* en mr *van der Wyst*.

Zijne Exc. de Kommissaris des Konings opent, als Voorzitter, ten 12 1/2 ure de zitting met de volgende redevoering:

M. M. Leden der Provinciale Staten.

Ik moge bij den aanvang der werkzaamheden waartoe uwe gewone najaarszitting U roept, U welkom heeten te dezer plaatse en verheug mij dat ook thans weder uwe aanwezigheid alhier het bewijs levert van uwe onverflaauwde belangstelling in Noordbrabant's bloei en van uwen ijver in de behartiging der dierbare belangen van dit schoone en uitgestrekte gewest.

Hiertoe biedt wederom deze zitting U ruimschoots de gelegenheid aan en gewigtig voorzeker mogen verscheidene onderwerpen heeten, waarvan zij naar ik mag vertrouwen de behandeling zal medebrengen.

Immers zullen aan uwe beraadslagingen o. a. worden onderworpen de voorgestelde wijzigingen van het reglement op de Prov. wegen in dit gewest, verschillende verzoeken om geldelijke bijdragen in de kosten van aanleg van gemeente- en polderwegen en in die van het bouwen van nieuwe schoollokalen en onderwijzers woningen, het ontwerp van een algemeen reglement voor de waterschappen in dit gewest, de herziening van het reglement van het heemraadschap voor den Rozendaalschen en Steenbergschen vliet, de oprigting van waterschappen voor de kleine wetering, den Tweebergschen Dijk en de groote Eindensche Sluis, het adres der Kamer van koophandel en fabrieken te Breda, betreffende de kanalisatie der revier de Mark, zoomede de verzoekschriften omtrent de verbetering der afwatering van de rivier de Dommel en daarin stroomende beeken.

Ik houd mij overtuigd dat aan een en ander uwe belangstellende aandacht onverdeeld zal worden gewijd en roep ten slotte als voorzitter in de leiding uwer vergadering uwe welwillende medewerking en ondersteuning in; terwijl ik in naam des Konings deze vergadering open.

De *Voorzitter* deelt mede dat de heeren *van de Werk, Middelkoop* en *Walter* kennis gegeven hebben de vergadering niet te kunnen bijwonen.

De heer *Griffier* geeft voorlezing van 39 ingekomen en van 4 in de vorige zitting aangehouden stukken, welke hetzij voor kennisgeving aangenomen en ter visie gelegd, hetzij aangehouden, hetzij aan Ged. Staten, hetzij naar de afdeelingen verzonden worden. Wij deelen die stukken nader mede.

Aan de orde is de bepaling van den dag, waarop de beraadslaging over het algemeen provinciaal Reglement op de waterschappen in Noordbrabant zal worden gehouden.

Zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming wordt die dag bepaald op morgen.

De *Voorzitter* deelt mede dat nog is ingekomen eene kennisgeving van jhr mr L. Verheijen, dat hij de vergadering tot Donderdag a. s. niet zal kunnen bijwonen.

Eindelijk wordt bij hoofdelijke stemming (35 tegen 12 stemmen) beslist dat de vergadering van morgen zal aanvangen ten 12 ure.

De heer jhr mr. *J. B.* [illegible] was bij de stemming afwezig.

Waarna de vergadering wordt gescheiden.

Men zal zich herinneren dat in de vorige zomerzitting van de Provinale Staten van dit gewest het waagstuk ten berde is gebragt of het wenschelijk is dat het stelsel van vaste werkers, die op de provinciale wegen afgeschaft zijn geworden, weder ingevoerd wierde en dat de gevoelens daaromtrent verdeeld waren.

Daar dit onderwerp nu in deze zitting der Staten een punt van behandeling zal uitmaken, meenen wij, onder eerbiediging van het gevoelen van de waterstaats-beambten, hier eenige korte beschouwingen te mogen mededeelen, en de gronden op te geven, op welke iemand, in het vak deskundig, van oordeel is dat vaste wegwerkers op de provinciale wegen nadeelig en in het belang van de provincie af te raden zijn.

1o. In den laatstverloopen winter, dikwijls alle jaren, vroor het twee maanden lang vrij hard; gedurende dien tijd kon aan de kunstwegen niets gedaan worden dan een weinig sneeuwruimen dat met paarden geschiedt. In al dien tijd zouden de wegwerkers betaald moeten worden voor niets te doen. Gelijk het nu is, maakt de aannemer gebruik van zijn regt, en verschaft den arbeiders ander werk in schuur of bosschen, tot dat bij latere ontdooijing de werken hervat kunnen worden, en niets belet alzoo dat de wegen zonder kosten goed worden onderhouden.

2o. In de drie zomermaanden, nadat de tot den weg behoorende aardewerken zijn afgewerkt, vinden vaste wegwerkers wederom geen ander werk dan gewoon onderhoud, op grind- en klinkerwegen, en kan één man, die vlijtig werkt, een vak van 7500 ellen grindbaan, en 2500 klinkerstraat goed in order houden, alwaar anders bij de wederinvoering der vaste wegwerkers, er een tweetal geplaatst werden. Rekent men nu dat van p. m. 400,000 ellen lengte prov. kunstwegen, welke Noordbrabant doorkruisen, op elke 5000 ellen gewoonlijk één man komt te staan, dan is dat personeel van 80 man, zoo niet geheel dan ten minste voor drie vierde onnoodig.

Aldus eene besparing van 60 arbeiders gedurende 9 weken ad f 3.60 per man, is per week over een 60tal f 32.40, of te zamen	f 1944
terwijl in de drie zomermaanden, in de plaats van 80 personen, de dienst gedurende 14 weken door 40 wordt verrigt, ad f 4.50 per man, is per week f 63 en over een 40tal gedurende 14 weken	- 3520
Aldus een voordeelig saldo voor de provincie	- 4464

3o. Het blijkt al verder klaar, dat de Rijkswegen, waar de vaste wegwerkers bestaan, niets beter worden onderhouden, dan dit op de provinciale wegen tijdens de afgeschafte wegwerkers het geval is; en immers de opzigters van laatstgenoemde wegen kunnen de aannemers verpligten om, bij ontoereikend personeel, wanneer het noodig wordt, arbeiders bij te zetten of bij gebreke daarvan de boete opleggen.

Voegt men nu daarbij dat vaste wegwerkers eenmaal aangesteld zijnde, in den regel niet zeer vlijtig werken; geene orders dan die der opzigters gaarne opvolgen; eenigen veeltijds bij die heeren gedurende eenige uren per dag het huiswerk moeten verrigten; dat bevelen of berispingen van de aannemers of derzelver gemagtigden hun ongevallig zijn; dat wanneer de aannemer over hun wangedrag klaagt, die klagten slechts schaars ingang bij de heeren opzigters vinden; dat de verwijdering van zulke personen, zoo niet onmogelijk dan toch hoogst langdradig en moeijelijk wordt; — wanneer men dat alles nagaat, en de ondervinding heeft dit alles gestaafd, dan is het geheel van provinciaal belang, dat de provinciale wegwerkers *afgeschaft blijven*, dat de aannemers geheel en al in de keuze en de hoeveelheid van personeel worden vrijgelaten, dat de opzigter zich met geen arbeider bemoeije, maar alleen op den toestand der wegen lette, de middelen bezige, welke hem ingeval van nalatigheid van de zijde des aannemers ten dienste staan; en dan ook voorzeker zullen de prov. wegen, welke in den besten staat schijnen te verkeeren, steeds goed en voordeelig worden onderhouden.

GEMEENTERAAD

Zitting van Maandag 4 November.

Afwezig de heeren: *Mallie van Boxtel en Liempde* en *v. d. Mortel*.

De notulen der vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

Zijn ingekomen de volgende stukken:

1. Missive van Ged. Staten houdende voorstel dat de stad alnog moge overgaan tot de invoering der gemeenschappelijke heffing der plaatselijke belasting op het gedisteleerd in plaats van de afzonderlijke heffing. — Gesteld in handen van Burg. en Weth.

2. Missive van Ged. Staten ten geleide van eene nota van bedenkingen over de gemeente rekening van ontvangsten en uitgaven over 1860. — Op deze nota is door Burg. en Weth. een rapport uitgebragt, met welks konklusie de vergadering zich vereenigt.

3. Missive van kuratoren van het stedelijk gymnasium houdende kennisgeving van het gegeven eervol ontslag aan den heer W. Zeegers als eersten hulpleeraar, van de benoeming des heeren J. Sistermans als zoodanig, en van de benoeming van den heer Servais als 2den hulpleeraar aan gemelde inrigting. — Kennisgeving.

4. Missive van den majoor eerst aanwezend ingenieur, onder mededeeling dat door het departement van oorlog besloten is een tweeden boog aan de Groote Hekel voor de betere uitwatering der Dommel te openen, verzoekende dat het gemeentebestuur eene afsluiting aldaar make.

Uit een, naar aanleiding van dat schrijven, door Burg. en Weth. uitgebragt rapport, blijkt dat die afsluiting in het belang der gemeente is tot weering der smokkelarij, en wordt mitsdien voorgesteld den heer ingenieur kennis te geven dat de stad die afsluiting, door middel van een hek, op eene som van f 295 geraamd, zal daarstellen.

De heer *van Meeuwen* vraagt wat aanleiding geeft tot het openen van den tweeden boog.

De *Voorzitter* antwoordt dat dit de klagten zijn van de eigenaren der bovenliggende landerijen over te weinige kapaciteit voor den waterafvoer uit de revier.

De heer *van* [illegible] zegt dat gedurende het geheele jaar de waterpeil aan het [illegible] eind 80 à 85 duim [illegible] hooger geweest [illegible] aan de Groote Hekel dat in den tak der Dieze westwaarts ook een boom ligt die het water [illegible] af te stroomen, doch dat wat dit laatste punt betreft het voldoende zou zijn dien boom te [illegible]. Maar de militaire genie heeft door het [illegible] den heeren aan de Kleine Hekel den waterafloop belemmerd, en spr. oordeelt dat het bij deze gelegenheid tijd zou zijn de attentie op dit punt te vestigen, weshalve hij voorstelt aan Burg. en weth. op te dragen om den

minister te verzoeken die belemmering te doen ophouden hetzij door de verlaging van de beeren hetzij door eene uitwateringsluis.

De heer v. *Meerwijk* ondersteunt dat gevoelen en zegt, dat hij met geen duim grond in het Bosch-broek geërfd is, maar dat hij gedurende dit jaar bij herhaling met verontwaardiging gezien heeft dat die schoone streek kunstmatig geïnundeerd is gebleven ter hoogte van — 80 duimen, dat hij het nut daarvan als wonende door de Genie daargesteld, en omdat het Genie is, niet kan beseffen; doch dat, naar zijn bescheiden oordeel, zulks niet meer noodig kan zijn tengevolge van de daarstelling der schutsluis te Crèvecoeur; hij vermeent verder dat de opening des boogs, waarvan sprake, niet noodig is indien men de bestaande beeren verlaagt of daarin schuttingen maakt; de stad is ook verpligt, zegt hij, met alle kracht de belangen te behartigen van de streek omdat zij de voordeelen der Gemeente-opcenten geniet.

De heer *Rysterborgh* is het eens met de vorige sprekers, maar kan met genoegen mededeelen dat heeren Ged. Staten zich de zaak ernstig aangetrokken hebben en het departement van oorlog inlichtingen heeft gegeven die van voldoenden aard zijn.

De heer *van Meeuwen* is dankbaar voor die inlichting, maar meent dat de ondersteuning van de pogingen van Ged. St. door den Raad voorzeker geen kwaad kan, weshalve hij blijft persisteeren bij zijn voorstel om dienaangaande een dringend adres aan den minister te zenden.

De *Voorzitter* zegt, dat in deze zaak de stad niet gehoord is geweest en dat het bestuur alleen kennis er van gekregen heeft toen zij gedecideerd was, zoodat de stad de afsluiting alleen op zich neemt omdat het in het belang der stad is, en dat het beter is thans niet meer te vragen; werkt de tweede boog nog niet genoeg, dan kan later daarop terug gekomen worden.

De heer *van Zinnicq Bergmann* ondersteunt de eerste sprekers, maar geeft in overweging den minister voor te stellen dat ook het rijk gedeeltelijk in de kosten deele.

De heer Sassen vraagt ten koste van wien de afsluiting gemaakt is, welke aan de Oliebak bestaat. Zoo dit door het rijk geschied is, dan zou spr. den minister in overweging geven thans hetzelfde te doen.

De *Voorzitter* verklaart dit punt te zullen onderzoeken.

De heer *van Heyst* vereenigt zich met het voorstel van een heer van Meeuwen; het openen van den boog door de genie voorgesteld, zal voor de uitwatering zeer gebrekkig zijn; en men moet andere uitzigten, die beter zijn, trachten te doen verwezenlijken.

De heer *Rijsterborgh* verklaart dat wanneer de beide boogen zullen geopend zijn, de beide takken der Dieze gelijkelijk het water zullen afvoeren, terwijl thans de eene weinig werkt.

De heer *v. Zinnicq Bergmann*, de zinspreuk: *le mieux est l'ennemi du bien*, indachtig, meent dat men niet te veel moet vragen en dat het in het belang der stad is de genie in de hand te werken.

Alsnu wordt besloten overeenkomstig het konklusie van het rapport en overeenkomstig het voorstel van de heer v. Meeuwen aan den minister een adres te zenden.

5. Adres van ingezetenen uit de Hinthamerstraat om de aldaar wekelijks gehouden varkensmarkt te verplaatsen.

Een rapport van het Dag. Bestuur strekt om aan te toonen dat noch aan het park, noch aan het kanaal, noch elders de markt beter kan geplaatst worden.

De Heer *van Meerwijk* zegt dat door de kommissie ad hoc, waarvan hij lid is, bij de daarstelling en regeling der veemarkten alhier, is omgezien naar eene geschiktere varkensmarkt; dat bij onderzoek is gebleken dat men geene betere plaats dan de tegenwoordige kon vinden en het mitsdien onraadzaam voorkwam dezelve te verplaatsen.

Dat het ondoenbaar is dezelve *in of* aan het park bij de Unie te vestigen, springt al dadelijk in het oog als men zich voor den geest brengt den vee-marktdag van gepasseerden maandag, hoe dat alles was ingenomen; dat eene verplaatsing ook gevaarlijk zou zijn omdat deze handel zooveel welvaart aan deze stad verschaft, door dat telkens 100,150 soms meer karren tot den aanvoer zijn benoodigd; immers de regering moet alles aanwenden om karren naar hier te lokken.

De heer *Sassen* zegt in zijne jeugd in het midden der Hinthamerstraat gewoond te hebben, en dat toen alleen bij exceptie, namelijk in de St. Nikolaasweek, de varkensmarkt aldaar gehouden werd; spr. vraagt waarom de Hinthamerstraat alleen den last moet dragen, en waarom niet de markt kan geoccupeerd worden, alwaar vroeger altijd de varkensmarkt gehouden is. Hij geeft dus in overweging de kramen op die dagen uit te breiden tot op den Hoogensteenweg en met de op de markt gevestigde kramerijen eene schikking te treffen.

De *Voorzitter* verklaart dat die markt verplaatsing naauwkeurig onderzocht is, dat het Dag. Bestuur aanvankelijk voornemens was de varkensmarkt op het marktplein te brengen, maar dat daarvan de onmogelijkheid ingezien is, daar de markt dagelijks door vaste kramen en karren met groenten bezet is. De aanvoer van varkens is zoo groot dat de markt niet voldoende zou zijn. De geschiktste plaats elders zou zijn langs het kanaal van af de Unie tot aan de branderij van Coppens, maar 't zou nadeelig zijn de varkensmarkt zoover van het centrum der stad te plaatsen.

De heer *Sassen* merkt op dat gedurende den kermis de groenmarkt naar de parade verplaatst wordt en dit nu ook gebeurende, zouden de varkens rondom de pomp op de markt kunnen geplaatst worden.

De heer *v. Meeuwen* merkt op dat in den Hinthamerstraat alle karren in de lengte langs de huizen geplaatst worden, zoodat elke kar tien passen beslaat, waarom kunnen die niet dwars en naast elkander geplaatst worden?

De heer *Sassen* oppert het denkbeeld om ringen in de straten te slaan, gelijk hij meent te Rotterdam het geval te zijn, en daar aan de varkens vast te binden, terwijl aan de karren een andere plaats kan aangewezen worden.

De heer *van Meerwijk* antwoordt dat zulks te dekreteeren den val der schoone varkensmarkt zou na zich slepen.

De *Voorzitter* merkt op dat men het ongerief om de karren afzonderlijk te plaatsen reeds ondervonden heeft, dat de boeren niet gaarne hunne kar verlaten; maar stelt voor eene proef te nemen, gelijk de heer v. Meeuwen gezegd heeft.

De heer *v. Meeuwen* vraagt waarom dan de Hinthamerstraat dien last alleen zal moeten dragen, en stelt dus voor, den last te verdeelen en de varkensmarkt beurtelings in de Hinthamerstraat, op den Hoogensteenweg, in de Vughterstraat enz. dan eens van den eenen dan weder van den anderen kant te doen plaats hebben.

De heer *van Meerwijk* zegt dat het gevaarlijk is de markt te verdeelen en vraagt of de paradeplaats, die ook midden in de stad ligt, niet geschikt ware.

De *Voorzitter*, met eenige leden, oordeelt van neen en verklaart dat ook overeenk. het laatste voorstel van de heer van Meeuwen eene proef zal genomen worden, waartoe wordt besloten.

6. Voordragt door Burg. en Weth. van drie kandidaten voor de benoeming van eenen stadskommies. — Aangehouden tot bij de benoeming.

7. Missive van den heer G. Deckers, verklarende zijne benoeming als lid van het bestuur der koninklijke school van nuttige en beeldende kunsten aan te nemen. — Kennisgeving.

8. Begrooting van de d. d. schutterij over 1862. — Overeenkomstig het rapport van de komissie ad hoc besloten ter goedkeuring aan Ged. St. te verzenden.

9. De *Voorzitter* brengt ter tafel de rekening van de buitengewone uitgaven door de ingezetenen bij gelegenheid van — en tot weering van den waterramp aangewend, welke uitgaven f 892,92 1/2 bedragen; en stelt namens het Dag. Best. voor aan de heeren van Oorschot, kommissaris van politie, en Nabben, stadsarchitekt, dank te zeggen voor de gewigtige diensten door hen bij de waterramp bewezen, en aan elk hunner als blijvend aandenken een zilver inktkoker ten geschenke te geven. — Aldus besloten en de post aan de begrooting toegevoegd.

10. Memorie van beantwoording of toelichting van de gemeente begrooting van 1862. — Aangehouden tot bij de behandeling van dit onderwerp.

11. De *Voorzitter* brengt ter tafel 1o. het belangrijk rapport van den stads-architekt omtrent het ontwerp tot watervrijmaking der stad; 2o. het rapport van den zelfden betrekkelijk eene noodbrug over de haven met de plans betreffende eene blijvende en eene noodbrug.

De *Voorzitter* stelt voor die stukken te stellen in handen eener kommissie en den heer Rijsterborgh uit te noodigen om zich bij die kommissie te voegen, tot inlichting.

De heer *Sassen* stelt voor de stukken te laten drukken en aan de leden ronddeelen.

Waartoe wordt besloten, terwijl na eene woordenwisseling tusschen de heeren *v. Meeuwen, Rijsterborgh, Bergmann* en den *Voorzitter*, bepaald wordt dat de heer Rijsterborgh vast lid dier kommissie zal zijn, tot welke kommissie de Voorzitter als nu benoemt de heeren *Sassen, van Meerwijk, Rijsterborgh en van Meeuwen.*

Daar geene verslagen uit te brengen zijn, wordt overgegaan tot de behandeling der aan de orde gestelde stukken, als: 1o. de beraadslaging over de begrooting.

Over de begrooting is het woord gevoerd door de heeren *v. Zinnicq Bergmann* en *v. Meerwijk*. (*Wij deelen hunne beschouwingen nader meer uitgebreid mede; voor heden moeten wij ons tot den korten inhoud bepalen.*)

De heer *v. Zinnicq Bergmann* het woord gevraagd en gekregen hebbende, verdedigt in eene uitgebreide speach de handelingen en de rigting van het Dag. Bestuur en bestrijdt het rapport van de kommissie van Rapporteurs in de voornaamste punten; verklaart dat stadsfinancien nimmer grooteren bloei beleefden dan thans; keurt subsidien aan landbouw- en andere tentoonstellingen en kongressen, alsmede de verhooging van jaarwedden der ambtenaren af; ijvert in het breede tegen een gedeelte der drukpers in de hoofdstad van Noordbrabant; en verklaart ten slotte nog bij de behandeling der onderdeelen van de begrooting nu en dan het woord te zullen voeren.

De heer *van Meerwijk* alhoewel hulde brengende aan het Dag. Best., verklaart tegen de begrooting te zullen stemmen, dewijl daarin te hooge posten voor verfraaijingen der stad, en geene voor de havenbrug voorkomen.

De heer *v. Meeuwen* stelt, uithoofde van het vergevorderde uur, voor, de beraadslaging te verdragen.

Na eene woordenwisseling, waaraan de heeren *v. Heyst, Sassen, v. Meeuwen* en *de Voorzitter* deelnemen, wordt de volgende vergadering bepaald op Vrijdag a. s., terwijl inmiddels de memorie van toelichting van het Dag. Best. in handen der centrale kommissie gesteld en een afschrift ter visie van de leden zal gelegd worden.

Aan de orde is 2o. de benoeming van eenen kommies bij de stedelijke belastingen.

De *Voorzitter* benoemt tot stemopnemers de heeren Mulders, Luyckx en Deckers.

Bij eene eerste stemming erlangt A. P. A. van der Velden, 8 stemmen, die alzoo gekozen is; Th. M. Coppens, erlangde 5 en H. Mathijssen 1 stem.

Waarna de vergadering wordt gescheiden tot Vrijdag avond ten 6 ure.

Wij laten hier volgen de memorie van beantwoording van Burg. en Weth. op de algemeene beschouwingen van het rapport der kommissie van Rapporteurs, en zullen het antwoord omtrent de bijzonder hoofdstukken en posten nader mededeelen.

Mijne Heeren,

Om uwe beraadslagingen over de begrooting voor 1862 te vergemakkelijken, hebben wij ons beijverd de aanmerkingen, voorkomende in het ter vorige vergadering uitgebragt verslag door de centrale kommissie van rapporteurs voor die begrooting, te beantwoorden en de daarbij verlangde inlichtingen te geven.

Wij stellen hierbij op den voorgrond dat wij het betreuren dat heeren rapporteurs niet hebben kunnen goedvinden, ingevolge art. 49 van het reglement van orde voor de vergaderingen van dezen Raad, tot het geven van inlichtingen met ons hetzij bij monde, hetzij schriftelijk in overleg te treden. Wij vleijen ons dat dan meer dan eene opmerking niet in het verslag opgenomen zou zijn, die ons minder geschikt voorkomt voor een openbaar debat.

Al dadelijk bevreemde het ons dat over die begrooting en de daarbij gevoegde memorie van toelichting het oordeel werd uitgesproken, dat daaraan niet die zorg en oplettendheid schijnt te zijn besteed, welke het gewigt van het onderwerp vordert.

Overtuigd dat aan alle onze bemoeijenissen en in de eerste plaats aan een zoo gewigtig werk als het opmaken van eene begrooting steeds de meeste zorg en oplettendheid wordt besteed, laten wij deze opmerking geheel voor rekening van het verslag. Dat het daarin gebragt schrift, wat netheid en duidelijkheid aangaat, veel te wenschen overlaat, is ons bij eene inzage der onder ons berustende afschriften niet gebleken, wij zouden om daarover te kunnen oordeelen de aan de leden rondgedeelde afschriften onder het oog moeten hebben. Wat betreft de vele onnaauwkeurigheden, die daarin ingeslopen zouden zijn, hebben wij in de onder ons berustende exemplaren van de in het verslag aangeduide vier misstellingen slechts twee bevestigd bevonden en vermits de aangeduide schrijffouten zich niet bevinden in de cijfers der raming voor 1862 maar alleen in die van de begrooting voor 1861, die daarin gemakshalve zijn aangehaald, komen ons die kleine onnaauwkeurigheden niet gewigtig genoeg voor om daarop het oordeel te vellen dat aan de begrooting niet die zorg en oplettendheid zou zijn besteed, welke het gewigt van het werk vordert. Dat echter, bij het nederstellen van cijfers zeer gemakkelijk eene vergissing kan plaats hebben, bewijst het uitgebragte verslag zelf, dewijl daarin gesproken wordt van en gewezen wordt op het verslag van den toestand der gemeente over 1861, waarmede blijkbaar bedoeld is het verslag over 1860, daar dat over 1861 eerst na het einde van dat jaar opgemaakt moet worden en dus thans nog niet bestaat. Zoo wordt ook de som van f 43411.40 genoemd het batig slot der rekening over 1859, hetgeen moet zijn dat over 1858; er wordt gesproken over eenen inspekteur der gazverlichting, terwijl aan den bedoelden ambtenaar de titel van kontroleur gegeven is.

Hoe veel te gemakkelijker kan dan niet eene schrijffout onaangemerkt blijven in sommige exemplaren van een 19 maal afgeschreven stuk? Want, terwijl men op eene andere plaats in het verslag verklaart gaarne allen verdienden lof aan het korps ambtenaren en bedienden te willen toezwaaijen, zal men toch wel niet vergen dat zij verheven zouden zijn boven het begaan van elke vergissing, die een ieder zoo gemakkelijk plegen kan. Ook de drie in het verslag aangeduide drukfouten komen ons niet van groot belang voor. Een ieder die bekend is met het zoo lastige werk van het verbeteren van drukproeven, zal beseffen hoe gemakkelijk de drie aangeduide fouten, zelfs bij de meeste oplettendheid kunnen insluipen in een werk van zoo omslagtigen aard als het opmaken van eene begrooting mag genoemd worden en dat voor het grootste gedeelte uit

cijfers bestaat. Dagelijks ontmoet men dergelijke drukfouten in de belangrijkste drukwerken, zonder dat men toch kan zeggen dat daaraan niet die zorg en oplettendheid is besteed die het gewigt van het werk vordert.

Overigens deelen wij mede dat, daar de begrooting, met uitzondering van een vel waarop ook de cijfers gedrukt zijn, jaarlijks ten aanzien van de omschrijving der posten geene noemenswaardige verandering behoeft te ondergaan, ter bezuiniging voor onderscheidene jaren de noodige exemplaren zijn vooruit gedrukt, waarin dan jaarlijks die kleine veranderingen alsmede de cijfers in schrift worden ingevuld.

Het spreekt echter van zelf dat de lezing van drukwerk veel gemakkelijker valt dan die van schrift. Wil men zich dus voortaan de groote kosten getroosten van het doen drukken der begrooting in haar geheel, wij zullen er gaarne toe overgaan daar dit den arbeid zeer zal vereenvoudigen.

Aangaande de aanmerking ten aanzien van de onvolledigheid der begrooting omdat in de laatste kolom niet al de posten van 1861 worden aangetroffen, evenmin als de totalen der verschillende hoofdstukken dezer begrooting, merken wij op dat het model voor de begrootingen door Ged. Staten onder 's Konings goedkeuring gegeven de verlangde invullingen onmogelijk maakt. Zooals altijd geschied is, zonder dat daartegen ooit aanmerking is gemaakt, gelijk het verslag zelf erkent, zijn in de bedoelde kolom ingevuld de sommen der begrooting over 1861, die geraamd zijn voor posten ook op die voor 1862 voorkomende. Moesten in die kolom overal vermeld worden de totalen der verschillende hoofdstukken der begrooting voor 1861, men zou dan in de bedoelde kolom tevens moeten vermelden de verschillende posten op de begrooting voor 1861 uitgetrokken, waarvoor *geene* sommen op die voor 1862 noodig zijn, anders toch zouden de uitgetrokkene totalen niet sluiten met de aangegevene sommen waarvan zij het bedrag uitmaken. Waar dit echter maar eenigzins doenlijk was, is het geschied.

Dat betrekkelijk den financieelen toestand der gemeente in het algemeen een blik op het verledene wel eenige bezorgdheid zoude doen geboren worden, zulks omdat de begrooting van 1860 prijkte met een batig slot der rekening over het dienstjaar 1858 van f 43411.40, terwijl dat van de begrooting van 1861 tot f 12456.48 en van 1862 tot f 14376.31 verminderd is, kunnen wij volstrekt niet toegeven. Het komt ons voor dat, zal een aanzienlijk batig slot reden geven zich te verheugen, zal de vermindering van batig slot op volgende diensten reden geven zich te bekommeren, men zich eerst moet afvragen van waar is dat aanzienlijk batig slot ontstaan, waardoor is het later ingekrompen? Bij de beantwoording dezer vragen vinden wij in de rekening over 1858, behalve een verschil van f 9910.04 1/2 tusschen werkelijke uitgaven beneden de daarvoor geraamde sommen, in ontvang gebragt:

1o. batig slot der rekening over 1856	f 6479.73 1/2
2o. vermoedelijk batig slot der begrooting 1857	- 11500.—
3o. ontvangsten ter zake van onderwerpen, waarvoor geen post op de begrooting is uitgetrokken wegens een gedeelte van den uitgeschreven hoofdel. omslag	- 26214.29
Dus niet minder dan	f 44124.02 1/2

Geen wonder dus dat men een aanzienlijk batig slot verkrijgt, indien men behalve f 9910.45, die minder uitgegeven werden dan voor de daartoe betrekkelijke posten geraamd was, waaronder alleen voor de daarstelling van nieuwe riolen f 2094.09, nog f 26214.21 ontvangt, zonder dat die som in de begrooting geraamd was.

Zien wij thans waarom het batig slot van de begrooting voor 1861 tot f 12456.48 verminderd is. Wij zeiden het reeds in de beantwoording der bedenkingen gemaakt tegen de begrooting voor 1861, in uwe vergadering van den 31 Oktober van het vorig jaar, deze vermindering is vooral daaraan toe te schrijven dat in de rekening over 1859, wier batig slot in de begrooting voor 1861 in ontvang gebragt wordt, gedekt is het nadeelig slot over 1857 ten bedrage van f 16961.24 1/2. Zonder dit nadeelig slot immers zou de rekening van 1859 reeds een batig slot opgeleverd hebben van f 29417.72 1/2.

Om de vermindering van het batig slot der begrooting voor 1862 tot f 14376.31, zijnde het batig slot der rekening over 1860, te regtvaardigen, behoeven wij slechts te wijzen op enkele der menigvuldige nieuwe posten, die in den loop van dat dienstjaar aan de begrooting zijn toegevoegd, waardoor dus het batig slot, dat de rekening over dat jaar zou hebben moeten opleveren, waren die nieuwe uitgaven niet noodzakelijk geworden, noodwendig moest inkrimpen.

Onder zoovele andere behooren tot die nieuwe posten *a.* de aankoop van een huis in de Peperstraat tot inrigting voor meer uitgebreid lager onderwijs ten bedrage van f 17177.—

b. de kosten van herstelling van het gebouw in den Wolvenhoek en inrigting daarvan tot maréchaussée-kazerne - 1840.—

c. de bijdrage aan de kommissie voor de herstelling der kathedrale kerk van St. Jan f 3000.—

d. de kosten van het regtsgeding tegen en de achterstallige interessen verschuldigd aan het St. Maartens gasthuis - 3536.99 1/2

e. de kosten van het regtsgeding tegen de gemeene ingezetenen van Orthen benevens den koopprijs van 1.92.60 ellen gronds ingerigt tot begraafplaats en de schadevergoeding voor het innemen van voormelden grond - 5166.60

Te zamen niet minder dan f 30720.59 1/2

Waarbij wij niet eens spreken van de hooger benoodigde sommen voor onderhoud van wegen, enz. ten bedrage van f 482.08, van vaarten en grachten ad f 884.25, der gebouwen voor het onderwijs en de onderwijzerswoningen bestemd ad f 458.21, dat der korenbeurs ad f 252.37, die voor de verlichting der straten ad f 379.16, het aandeel van de gemeente in verevende uitgaven van de kwade posten der personeele belasting ad f 384.69, die voor verpleging van arme krankzinnigen, onder aftrek der subsidie van het Rijk en van de provincie, ad f 863.43, die wegens aankoop en vernieuwing van veerschuiten en bediening van de veeren ad f 680.99 1/2, die van het noodveer op Vlijmen gedurende de overstrooming van den weg ad f 211.80 1/2, die van toezigt bij de vernieuwing van den havenmond ad f 150.— en zoo vele andere, alle bij raadsbesluit, na de vaststelling der begrootingen over die jaren, daaraan toegevoegd.

Was de noodzakelijkheid tot het doen van alle deze belangrijke uitgaven niet ontstaan na de vaststelling der begrootingen over de bedoelde jaren, het spreekt van zelf dat de uitkomsten der rekeningen over die jaren geheel anders zouden geweest zijn, en dat de begrooting over de jaren 1861 en 1862, waarin die uitkomsten als eerste posten van ontvang voorkomen, welligt met veel aanzienlijkere batige sloten der rekeningen over 1859 en 1860 zouden prijken, dan die van 1860 met het batig slot over 1858 ten bedrage van f 43411.40.

Een blik op het verledene dan, wel verre van eenige bezorgdheid te doen geboren worden, geeft dus allezins reden tot tevredenheid, te meer indien men zich herinnert dat bij het opmaken der begrooting voor 1858 de financien der gemeente, tengevolge van de afschaffing der belasting op het gemaal, zich in zoo benarden staat bevonden, dat men om evenwigt tusschen inkomsten en uitgaven te kunnen houden, behalve het batig slot der rekening over 1856 ad f 6479.73 1/2, in ontvang moest ramen een vermoedelijk batig slot der begrooting over 1857 ten bedrage van f 11500.— terwijl desniettemin bij het sluiten van dat dienstjaar een batig slot van f 43411.40⁵ aanwezig was.

Betrekkelijk de uit de lucht gegrepene aantijging dat «in het belang eener goede komptabiliteit met «naauwgezetheid behoort zorg gedragen te worden, «dat geene vermenging van dienst in betrekking «tot de uitgaven plaats grijpt, en geene betaling «van werken in het dienstjaar aangevangen of vol«tooid uit de posten van de begrooting van een «volgend jaar gedaan wordt" antwoorden wij alleen dat voor deze veronderstelling geen de minste grond bestaat, niettegenstaande, gelijk het verslag aankondigt, dit zou blijken uit de aanmerkingen op sommige posten van uitgaaf der begrooting, waar wij dat blijk te vereefs gezocht hebben. Wat hiervan zij, het komt ons voor dat dergelijke aanteiging niet behoorde ter nedergesteld te zijn, wanneer die louter op veronderstellingen en niet op bepaald aan te duiden feiten berust. Zal het nu verwondering baren dat de uitgaven op de begrooting van 1862 die van 1861 met f 11820.82 1/2 overtreffen?

Men bedenke slechts dat de regeling van het onderwijs overeenkomstig de wet alleen vordert eene hoogere uitgaaf van f 4334.—, dat f 2000.— meer voor aflossing van schuld geraamd zijn, dat de aanbesteding van het opruimen van het straatslijk enz. in plaats van eene bate van f 538.— eene uitgaaf van f 1850.— gevorderd heeft, en men verlieze daarbij niet uit het oog dat tegenover die hoogere uitgaven ook hoogere inkomsten in de plaats treden, waaronder alleen die voor schoolgelden der gemeente scholen voor 5500.— dus voor f 1864.— meer voorkomen, terwijl de belastingen op voorwerpen van verbruik f 5413.13 hooger konden geraamd worden.

Mag men zich verder verwonderen dat de uitgaven op de begrooting voor 1862 die der begrooting van 1852 met f 97395.84 overtreft?

Eene vlugtige vergelijking der beide begrootingen toont al dadelijk aan dat die som van 1862 boven die van 1852 bevat aan nieuwe werken f 22046.—

Aanbesteding van het straatslijk	- 1850.—
Te zamen	f 23896.—

terwijl *a.* vermeerderd zijn de uitgaven voor het onderwijs met	f 14418.—	
die der straatverlichting met	- 3225.—	
die der policie ten gevolge van de nieuwe regeling met	- 3605.—	
		- 21248.—
b. voor onvoorziene uitgaven meer is geraamd		- 815.66
c. wegens restitutien aan betaalde belastingen meer is uitgetrokken de som van		- 31567.82
Welk alles te zamen reeds eene verhooging van uitgaven uitmaakt van		f 80527.48

Maar wij vragen of men zich in goeden ernst over dat aanzienlijk hooger bedrag der uitgaven mag bekommeren en of het juist is op dat hooge cijfer te wijzen zonder tevens te vermelden dat ook de inkomsten in de begrooting voor 1862 boven die voor 1852 een hooger bedrag aangeven van f 96,460.92?

Het nut dat ieder lid van den raad in staat gesteld wordt, met de noodige kennis over den financieelen toestand der gemeente in zijne werking en uitkomst te kunnen oordeelen, door een overzigt over een langer tijdvak zullen wij niet betwisten.

Zoodanig overzigt gaven wij ongevraagd bij ons voorstel om nader aan te dringen op 's Konings goedkeuring op de wederinvoering der belasting op het gemaal. Het werd gedrukt en aan de leden toegezonden. Had men dit geraadpleegd, men zou daarin een niet onbelangrijk overzigt aangetroffen hebben van af het jaar 1849. Had men met een enkel woord van de behoefte van zoodanig overzigt gesproken, wij hadden het onmiddellijk aan de rapporteurs nogmaals medegedeeld, terwijl het eene geringe moeite voor ons zou geweest zijn het van 1858 tot het loopend jaar aan te vullen. Was dat verslag geraadpleegd men zou niet vrij algemeen het gevoelen gedeeld hebben dat de batige sloten der rekeningen moeten aangewend worden tot vermindering van schuldenlast, daar de Raad in zijne vergadering van 25 Mei 1858 eenparig met dat verslag toejuicht het aanwenden van de verschillende batige saldo's van af het jaar 1849 tot daarstelling in de eerste plaats van nuttige werken, waaronder niet weinige tot verfraaijing. Overigens zullen wij ons volgens den geuiten wensch, bij de begrooting voor 1863 beijveren, het bedoelde overzigt nog meer volledig dan in 1858 te leveren, waaruit wij ons vleijen dat zonneklaar zal blijken, met hoe weinig grond men zich over de toekomst bekommert.

Wij gaan thans over tot de aanmerkingen op de begrooting in hare bijzonderheden gemaakt:

(*Vervolg nader.*)

STAATKUNDIG OVERZIGT.

Geene tijdingen van gewigt uit Italie.

Het Piemontismus begint te begrijpen dat het, voor 't oogenblik niet moet denken zich van Rome meester te maken, en het zoekt zich voor zijne teleurstelling te vergoedelijken door begeerige oogen naar Venetie te wenden. Kossuth, het hoofd der Hongaarsche emigratie, spoort het zelfs aan den ijver van zijne revolutionnaire heerschzucht en zijn onverzadelijken dorst van verovering naar dien kant te brengen. In een lang manifest, dat hij dezer dagen tot de Italianen rigtte, proklameert de beweger dat «zoo Italie de afdoende medewerking van Hongarije in den eindstrijd niet wil verliezen, het zich moet haasten zelf het initiatief van den oorlog tegen Oostenrijk te nemen."

Toen Kossuth dit manifest openbaar maakte ontwaarde hij niet dat hij eene groote inkonsekwentie beging en dat hij aan zijne beginselen van 1852 een grooten slag toebragt. Wij zijn overigens gewoon aan de veranderlijkheid der gewaande revolutionnaire beginselen, welke men inroept als zij dienstig zijn en opgeeft als zij hinderen. In naam van de souvereiniteit van het doel, de wettigheid van het welslagen, vraagt Kossuth dat de twee volkeren zich verstaan en vereenigen. Maar wat worden zijne vorige verklaringen ten aanzien van de niet-tusschenkomst en zijne beginselen van 1852, toen daags na de door Rusland aan Oostenrijk verleende hulp, hij zoo luide verkondigde en eischte wat hij alstoen de nationale autonomiën noemde.

Zoo is overal de revolutie, zwerende en meineedig wordende. Zien wij niet in Frankrijk zelf de valsche broeders van de vrijheid openbaarlijk hunne vlag verlaten en onteeren om des te beter de vereeniging van den H. Vincentius van Paulo te treffen. Wat er van zij, het beroep van Kossuth is gehoord geworden; de gemoederen, de hoop en de hartstogten wenden zich naar de zijde van Venetie, dat in weerwil van de eenheids- en Mazzinistische komités, zich niet haast er aan te beantwoorden en het geluk, dat Napels, Florentien of Bologna genieten, te gemoet te loopen. Maar de Revolutie zal even min te Venetie als te Rome slagen.

De Fransche *Moniteur* bewaart het stilzwijgen over het voorval in het Dappendal, dat in Zwitserland eene wettige en diepe ontroering te weeg gebragt heeft. Uit de omtrent deze aangelegenheid door de Zwitsersche dagbladen medegedeelde lezingen blijkt dat de bezetting van het dorp Cressonnières door een Fransch detachement infanterie en een piket gendarmen ten doel zou gehad hebben de gevangenneming van een Fransch onderdaan door de Waatlandsche autoriteiten. Het feit zou den 27 Oktober hebben plaats gehad. Bondskommissien zijn onverwijld naar de vallei gezonden om een rapport op te maken en men meldt dat de Bondsraad, den 1 Nov. buitengewoon vergaderd, besloten heeft dat eene nota aan het Fransch gouvernement zou gezonden worden om zich, gelijk het past, te beklagen over de schending van het Zwitsersche grondgebied en voldoening te vragen.

De toestand van Hongarije is steeds zeer ernstig. De dagbladen van Pesth deelen den tekst mede van

het vertoog, dat de raad van het gouvernement van Hongarije aan den Keizer rigt. Na in het breede al de grieven van het land bloot gelegd te hebben, stelt de raad, als maatregelen welke in staat zijn de eensgezindheid tusschen de kroon en de natie te herstellen, voor, de bijeenroeping van eene vergadering der Obergespäne, de tegenwoordigheid voor eenige dagen van den Keizer te Ofen, en eindelijk de benoeming van eenen aartshertog als palatijn-stadhouder des Konings.

Den dag zelven dat dit stuk verschenen is, had een een schandelijk voorval plaats op het stadhuis van Pesth: de koninklijke kommissaris, de heer von Kötler, zich derwaarts begeven hebbende om op het proces-verbaal het besluit betreffende den Hongaarschen landdag te schrappen en om den opper-notaris Paul Kiraly, van zijne funktien terug te roepen, is door de menigte, welke zich in de tribunes verdrong, beleedigd geworden. Zoo verhaalt althans de *Oesterreischische Zeitung*.

Eindelijk heeft de kanselier graaf von Forgach, te Weenen, onder dagteekening 24 Oktober, aan de Obergespäne het koninklijk bevel gezonden, dat tot nader order elke openbare vergadering van komitaten, onder welke benaming of voorwendsel zij ook bijeengeroepen zij geworden, verbiedt.

De Oostenrijksche Rijksraad is thans vergaderd en heeft zijne werkzaamheden begonnen. De *Ost Deutsche Post* meldt, dat aan de Vergadering een wets-ontwerp op de ministerieele verantwoordelijkheid zal ingediend worden.

De Duitsche Bondsdag heeft zijne zittingen hervat. Hanover heeft eene motie ingesteld voor het bouwen van 50 kanonneersloepen, met ondersteuning van Beijeren, Bremen en Mecklemburg. De gezant van Saksen-Koburg-Gotha heeft eene verklaring afgelegd om de Bondshervorming aan te bevelen. Hij heeft overigens geen uitdrukkelijk voorstel ingediend, maar men kent de denkbeelden van den hertog van Saksen-Koburg te dezen aanzien, daar deze vorst, ze, korten tijd geleden, nog in eene brochure openbaar gemaakt heeft. Zij bevatten de ontbinding van den tegenwoordigen Bond, welke vervangen zou worden door een zuiver Duitschen Bond; de vestiging van een centraal gezag, zamengesteld uit een kollegie van vorsten, beurtelings voorgezeten door Pruissen en Oostenrijk, en eindelijk de zamenstelling van een Duitsch Parlement, gevormd door de komites der Landdagen van den Bond in evenredigheid hunner bevolking. De opperbevelhebber van het Bondsleger en de vertegenwoordiging van den Bond bij de vreemde hoven zouden aan het centraal gezag behooren. Deze denkbeelden hebben tot hieraan in Duitschland niet veel gunst erlangd.

Eene depeche uit Syrie, 23 Okt. meldt ons dat de leden der Europeesche kommissie, na het eerste gedeelte hunner werkzaamheden geëindigd te hebben, Deir-el-Khamar verlaten hadden om zich naar Damaskus te begeven. Men denkt dat het vraagstuk der aan de Christenen dezer stad verschuldigde schadeloosstellingen uiterst den 10 November zal geregeld zijn.

De Russische schout-bij-nacht Chertakoff en de Engelsche schout-bij-nacht Mundy hebben de wateren van Beyruth verlaten. Op de kusten van Syrie zullen dezen winter blijven 4 Fransche en 4 Engelsche oorlogsvaartuigen, 1 Russische en 1 Grieksche stoomkorvet.

DUITSCHLAND.

Volgens berigten uit Weenen van den 1sten was de Vorst-Primaat van Hongarije, de kardinaal Scitowszki, die naar Weenen ontboden is om zich wegens zijnen bekenden brief aan den Hongaarschen hofkanselier te verantwoorden, den vorigen dag door den Keizer ontvangen, na een onderhoud met den hof-kanselier te hebben gehad. Naar beweerd werd zou de Primaat naar Hongarije terugkeeren om zijne kerkelijke funktien ongestoord voort te zetten, maar zou hem, in zijne hoedanigheid als erfelijk Obergespan van Gran, een koninklijk kommissaris toegevoegd zijn geworden.

Voorts had de Keizer deputatien van den boerenstand uit onderscheiden Hongaarsche Komitaten ontvangen, die klagten tegen de besturen dier Komitaten hadden in te brengen.

DRESDEN, 4 Nov. Het officieele *Dresdener Journal* zegt dat de lezing van de *Kreuzzeitung* nopens de voorstellen, die de heer von Beust zou doen tot hervorming van den bond, in de hoofdzaak onjuist zijn.

FRANKRIJK.

PARIJS, [illegible] Nov. De *Courrier du Dimanche* zegt dat de [illegible] te Weenen den 4den bijeen zal komen en [illegible]middelijk een wetsontwerp op de ministerieele verantwoordelijkheid zal worden ingediend.

PARIJS, 4 November. De dagbladen zeggen, dat Frankrijk, Zwitserland heeft aangeboden om onderhandelingen te openen ten aanzien der kwestie van het Dappenthal, ten einde tot eene schikking te komen, waarbij aan Zwitserland alle mogelijke waarborgen betreffende zijne neutraliteit gegeven worden.

De Belgische regering zal het koninkrijk Italie erkennen op dezelfde wijze als Frankrijk dat gedaan heeft.

— Uit Parijs wordt gemeld, dat [illegible] Rattazzi, welke in het begin der loopende week naar Turijn wilde terugkeeren, van plan veranderd was en besloten had een tiental dagen langer te Parijs te blijven.

NEDERLAND.

'S HERTOGENBOSCH, 6 November.

'S GRAVENHAGE, 5 November.

Omtrent den toestand van Zijne K. H. den prins van Oranje zijn uitgegeven de navolgende

BULLETINS:

3 November des morgens ten negen ure:

De ontsteking van mond, en keel heeft zich niet verder uitgebreid.

De Prins heeft den nacht wat rustiger doorgebragt.

4 November des morgens ten 9 ure:

De toestand van Zijne K. H. heeft sedert gisteren geene bijzondere verandering ondergaan;

De nacht is tamelijk rustig doorgebragt.

5 November, 's morgens 9 uur.

«De dag van gisteren is iets gunstiger geweest. Hoewel zwak, gevoelt Z. K. H. eene verligting.»

(*get.*) Everard. *Dr.* Vinkhuizen.

Men schrijft ons uit Grave, 4 Nov.

De gemeenteraad heeft heden in zijn openbare vergadering op zijn daartoe gedaan verzoek een eervol ontslag verleend aan den heer H. H. Keijburg, gepensioneerd rijks ontvanger, oud lid der Provinciale Staten van Noordbrabant, uithoofde van ziekelijke omstandigheden, als Rentmeester der armenfondsen onder dankbetuiging voor de vele en belangrijke diensten in die betrekking bewezen, en in zijne plaats met algemeene stemmen benoemd den heer J. W. Lunckx, geagreeerde ten kantore van den Gemeente ontvanger en 2de luit. kwartiermeester de rustende schutterij alhier, aan wien door de Harmonie van Grave dezen avond eene serenade bij fakkellicht wordt gegeven. —

Men schrijft uit 's Hage: Algemeen is het gerucht in omloop, dat er verdeeldheid heerscht in het kabinet nopens de koloniale aangelegenheden. Men wil weten, dat eenige ministers hunne portefeuilles ter beschikking des Konings hebben gesteld.

Uit 's Hage meldt ons heden, dat de breuk in het ministerie, lang door ons en vele met ons voorzien, *onherstelbaar* daar is. De oorzaak ligt in verschil over de koloniale politiek. De heer Loudon, wij hebben het bij herhaling met levendige bezorgdheid aangetoond, heeft het programma op dit kardinale punt verzaakt, en die verzaking kunnen en mogen zijne ambtgenooten met den heer van Zuylen van Nyevelt aan het hoofd, niet dulden, die zich tot de strikte handhaving daarvan verbonden hebben en gehouden achten, niet alleen door het programma aan de natie overgelegd, maar ook door de verzekering vooraf aan den Koning gegeven, dat zij het behoud van kultuur- en konsignatie-stelsel zouden handhaven en de gevaarlijke uitspattingen der drukpers in Indie beteugelen. De Koning zal dus weldra te beslissen hebben, niet tusschen twee personen, maar tusschen twee stelsels. Gewigtiger oogenblik heeft de natie in lange niet beleefd. (*Amst. Ct.*)

De heer Lightenvelt, Nederlandsch gezant bij het hof van Frankfort, bevindt zich thans in de residentie en zal zich waarschijnlijk Dingsdag of Woensdag aanstaande weder naar Parijs begeven.

Het dubbelwerken langs éénen draad, waardoor de telegrafische korrespondentie merkelijk wordt bespoedigd, is eergisteren bij wijze van proef, tusschen Amsterdam en Brussel aangevangen.

Het Nederlandsche goevernement heeft daartoe, in overleg met Belgie, een zijner ambtenaren, den heer D. A. Kets, telegrafist 2de kl. te Amsterdam, voor den tijd van eene maand naar Brussel gezonden, als zijnde hem de behandeling van het dubbel toestel meer eigen dan de Belgische ambtenaren. (*D. v. 's Grav.*)

NASCHRIFT.

PARIJS, 5 Nov. De *Moniteur* deelt mede, dat de overeenkomst tusschen Frankrijk, Engeland en Spanje betreffende Mexiko, den 31sten Oktober, te Londen geteekend is. Het blad voegt er bij dat de mogendheden, in die overeenkomst verklaren hare strijdmagten te vereenigen tot eene gemeenschappelijke handeling, om van Mexiko voldoening te bekomen voor de grieven, die hare onderdanen tegen de regering dier republiek hebben.

WEENEN, 5 Nov. De morgenbladen deelen mede, dat Hongarije een stadhouder bekomt, die aan den hofkanselier ondergeschikt is. Die stadhouder zal zijn de luitenant-veldmaarschalk graaf Palffy.

Al de Obergespäne in Hongarije worden voorts door andere vervangen; de komitaten worden ontbonden en verder de militaire regtbanken ingevoerd.

St. PETERSBURG, 31 Okt. De keizer is gisteren uit de Krim teruggekeerd.

ADVERTENTIEN.

NEERLANDS KOFFIJHUIS.

WOENSDAG, DONDERDAG, VRIJDAG

GROOTE SOIRÉE,

TE GEVEN DOOR

den heer MEHAY, Physicus, den heer LEOPOLD BOYER, Mevr. BOYER, Mevr. VICTOR.

GROOTE VOORSTELLING

VAN

Natuurkunde

EN KONCERT.

GROOTE KOMIEKE TOONEELEN.

IN KOSTUMES.

AANVANG TEN 8 URE.

SCHOUWBURG

TE 'SHERTOGENBOSCH,

OP DEN PAPENHULST.

Zondag 10 November 1861,

zal door de Koninklijke Hollandsche Tooneelisten,

ONDER DIRECTIE VAN

BREEDE & VALOIS,

worden ten Tooncele gevoerd:

met medewerking van den Heer VICTOR DRIESSENS en Mevrouw VALOIS SABLAIROLLES:

DE GOOCHELAAR,

Drama in 4 Bedrijven en een Voorspel, naar het Fransch van D'ENNERY en BRÉSIL, door G. VAN BEEK.

GEVOLGD DOOR:

IK INVITEER MIJN KOLONEL

Vaudeville in 1 Bedrijf, naar het Fransch, door H. G.

(BEIDE NOOIT ALHIER VERTOOND.)

Aanvang ten 6 1/2 ure.

Prijzen en bespreken der plaatsen als gewoonlijk.

BEURS VAN AMSTERDAM.

Dingsdag, 5 Nov.

Nederl. Werk. Schuld à 2 1/2 pct. 63 3/4; Spanje Binnenl. 3 pct. 47 3/16; Rusl. Obl. bij Hope en Co. 5 pct. ——; Cert. bij Stieglitz 1855, 6de serie dito 93 3/4; Oostenrijk, Metall. 5 pc. 45 3/4; dito Rl. Am. 5 pc. 98 9/16, dito Nationale 1854 5 pct. 54 1/2; dito 2 1/2 pct. 23 7/8.

WATERHOOGTE van de *WAAL* en de *MAAS* te *St. ANDRIES*.

DATUM	WAAL Boven A.P.	MAAS Boven A.P.	MAAS Hooger.	MAAS Lager.
Okt.	el. duim.	el. duim.	el. duim.	el. duim.
27	3.14	2.34		0.80
28	3.12	2.36		0.76
29	3.11	2.33		0.78
30	3.09	2.32		0.77
31	3.09	2.32		0.77
Nov. 1	3.07	2.35		0.72
2	3.05	2.36		0.69

WATERHOOGTE TE GRAVE EN 'S BOSCH.

GRAVE 4 Nov. 0 el 00 d. boven AP; *gev.* 00 duim.
5 Nov. 0 el 00 d. boven AP; *gev.* 00 duim.
De merkbare rivierstand te Grave is 6.75 el boven A.P.
'sBOSCH 5 Nov. 01 el 99 d. boven AP; *gev.* 07 duim.
6 Nov. 02 el 06 d. boven AP; *gev.* 07 duim.

Gedrukt en uitgegeven
bij de Wed. D. A. A. DE ROOIJ te 's Bosch.

BIJVOEGSEL,

behoorende tot

DE NOORDBRABANTER.

HANDELINGEN VAN DEN GEMEENTERAAD VAN 'S BOSCH.

Vergadering van Maandag 4 November.

(*Vervolg van No. 132.*)

Memorie van Toelichting en Beantwoording van het Dagelijksch Bestuur op het Rapport van de Kommissie van Rapporteurs omtrent de Begrooting. Beraadslagingen. Redevoeringen van de heeren mr *van Zinnicq Bergmann* en *van Meerwijk*.

De Memorie van Beantwoording naar aanleiding der aanmerkingen door de kommissie van Rapporteurs op de begrooting in hare bijzonderheden gemaakt, luidt als volgt:

Inkomsten.

Hoofdstuk II. Op de eerste plaats treffen wij alhier aan het in de kommissien besproken raadsbesluit van 24 December 1855 ten aanzien waarvan door vele leden de opmerking is gemaakt dat «was «hunne eerste gevolgtrekking gegrond, zij het niet «zouden mogen goedkeuren, dat van een door den «Koning bekrachtigd besluit tot heffing eener belasting «wordt afgeweken en een met de wet strijdig «privilegie in het stuk van belastingen werd «verleend.»

Te dien aanzien behoeven wij om de ongegrondheid der gemaakte gevolgtrekking aan te toonen, slechts te wijzen op artikel 263 der gemeentewet. Het zal den Raad bekend zijn dat volgens dat artikel «de opcenten op 's Rijks direkte belastingen, «te gelijk met deze, door 's Rijks ambtenaren inge«vorderd worden.»

De belasting in de artikelen 2 en 3 van voormeld raadsbesluit omschreven, die ook moet geheven worden van personen die gebouwen gedeeltelijk of voor het geheel bewonen of gebruiken, zonder wegens de huurwaarde te zijn aangeslagen, is dan ook naar de van hen bepaalde klassen, van af de invoering van voormeld raadsbesluit door 's Rijks ontvanger der direkte belastingen ingevorderd en aan de gemeente verantwoord. Onder de op de begrooting wegens opcenten der personeele belasting uitgetrokkene som is mitsdien de belasting, verschuldigd door de in de artikelen 2 en 3 van evengemeld raadsbesluit bedoelde personen, begrepen.

Wij houden ons met het verslag overtuigd dat door rijtuigen wel eens sommige voorwerpen aan plaatselijke belasting onderworpen, bepaaldelijk boter, zonder aangifte kunnen ingevoerd worden. Meermalen zijn wij er dan ook op bedacht geweest het toezigt te dien aanzien naauwkeuriger te doen uitoefenen. Wij stuitten daarbij echter altijd op de noodzakelijkheid, die daaruit noodwendig zou moeten voortvloeijen, om de inkomende rijtuigen te onderzoeken en den weerzin die daardoor bij de ingezetenen zou opgewekt worden.

Immers, hoe het mogelijk is, gelijk het verslag zegt, dienaangaande eene meer naauwkeurige surveillance te doen plaats hebben, zonder onderzoek van elk inkomend rijtuig, is ons niet wel duidelijk. Men zal toch niet willen dat een onderscheid gemaakt worde ten aanzien van de personen, wier rijtuigen wel en hen wier rijtuigen niet onderzocht mogen worden.

Kan de raad goedvinden te bepalen dat voortaan alle rijtuigen, onder inachtneming van de noodige bescheidenheid, worden onderzocht, zullen wij gaarne daartoe den last verstrekken. Wij verklaren daarbij dat ons zoodanig besluit allezins billijk zou schijnen en wij geene reden kunnen vinden waarom het niet even goed als zulks in zoovele andere plaatsen geschiedt, zou kunnen worden uitgevoerd.

Betrekkelijk het verlangen bij de vorige begrooting geuit om de sluiting der nieuwe voetbruggen ten gerieve der gebruikers later dan aanvankelijk bepaald was te doen plaats hebben, zal het voldoende zijn te herinneren dat reeds bij de beantwoording der bedenkingen gemaakt tegen de gemeentebegrooting voor 1861, door ons, ter raadsvergadering van 31 Oktober 1860, is medegedeeld dat daaraan reeds van af 1 Oktober 1860 gevolg was gegeven in dier voege dat die toegangen in Januarij, November en December, een uur vroeger geopend worden; terwijl die in December en Januarij drie, in November en Februarij twee en in Maart, Mei, Augustus en Oktober een uur later gesloten worden dan aanvankelijk het geval was.

Aangaande het toestaan van betaling der bruggelden bij wijze van abonnement, herinneren wij dat zulks op ons voorstel aan sommige personen, die van de voetbruggen een veelvuldig gebruik moeten maken, reeds werd toegestaan bij raadsbesluit van 18 Oktober 1860. Terwijl wij ons niet bevoegd achten van een door den Koning bekrachtigd besluit tot heffing eener belasting af te wijken, zullen wij de verlangde wijze van betaling op eene uitgebreide schaal volgaarne toestaan indien de Raad daartoe besluit.

Wat betreft het plaatsen van mesthoopen en houtstapels op den straatweg van de barrière te Halder en te Liempde, moeten wij mededeelen dat, op verzoek van den architekt, de officier der maréchaussée de zorg op zich genomen heeft om, zoo veel de policie op dien weg betreft, daarop zoo veel mogelijk te doen waken; dat, tot bereiking van dat doel de brigade kommandant der maréchaussée alhier in het bezit is gesteld van een afschrift van het reglement van policie op het gebruik van bedoelden weg, welke kommandant dan ook sedert den 8 Junij jl. zoowel de brigade te Boxtel als in deze gemeente, op de nakoming van de bepalingen bij genoemd reglement vervat, heeft doen waken, ten gevolge waarvan na dien tijd niet meer is gebleken dat dergelijke misbruiken als bij het verslag zijn bedoeld nog plaats hebben; alleen is aan de pachters der tollen te Halder en Liempde, uit aanmerking dat zij handel in hout drijven, vergunning verleend om het hout langs de zijwegen te plaatsen voor zoo ver de beplanting nabij de barrière aan de gemeente behoort, onder bepaling echter dat het hout niet op den zijweg buiten de boomen maar daar achter gestapeld en achter overhellende geplaatst worde.

Hoofdstuk III, Art. 1, *a*. De reden, waarom onder dezen post niet is uitgetrokken eene som voor huur der woning boven de waag, is omdat die woning bij het opmaken der begrooting nog niet tijds genoeg afgewerkt was om tot eene bepaling der huur over te gaan, terwijl wij ons voorstelden dienaangaande bij de beraadslaging over de begrooting het noodige voorstel te doen, ten einde die huur dan nog op de begrooting uit te trekken. Daaraan gevolg gevende en met het oog op bijna alle steden, waar voor de fabriekage bij de magazijnen, werven en werkplaatsen, gebouwen of woningen gevonden worden voor den architekt, wien vrije woning verstrekt wordt, hebben wij de eer in overweging te geven die huur, in te gaan met 1 Mei aanstaande, wanneer de woning in gebruik genomen wordt, te bepalen op f 200 's jaars, omdat aan den architekt bij zijne aanstelling geene vrije woning is verzekerd. Indien men daarbij voegt slechts f 125 als huur voor het bij deze woning gevoegd magazijn, welke som men zeer zeker, indien het daar niet aanwezig was, voor een magazijn zou moeten besteden, dan zal het gebouw vijf ten honderd afwerpen van de voor verbouwing gemaakte kosten, hetgeen ons des te meer voldoende voorkomt, indien men in het oog houdt de verfraaijing door dat gebouw op een der aanzienlijkste gedeelten der stad aangebragt. Wij zijn toch van oordeel dat indien de gemeente niet het voorbeeld daartoe behoort te geven, zij wat hare gebouwen betreft, minstens gelijken tred behoort te houden met de verfraaijingen die de ingezetenen vrij algemeen aan hunne woningen aanbrengen.

Ten aanzien van het weglaten der som van f 80 voor huurprijs van de kamers in het slagthuis, zij opgemerkt dat de memorie van toelichting op de begrooting dienaangaande de reden aangeeft en «wel omdat die kamers eigenlijk behooren onder «de vrije woning van den in dit slagthuis wonenden «gemeente-ambtenaar.» Wij herinneren hierbij dat, in art. 36 van het den 18 Oktober 1852 vastgestelde reglement op het slagten van vee, aan den kommissaris en aan den opzigter in het slagthuis vrije woning verzekerd is, tengevolge waarvan hem die dan ook bij zijne aanstelling, bij *raadsbesluit* van 21 December 1852 is toegekend. Hiermede vervalt dus de aanmerking dat vrije woning aan gemeente-ambtenaren eerst dan mag worden verleend wanneer hunne aanstelling het inhoudt of zij het genot daarvan bij een besluit van den Raad hebben verkregen.

Hoofdstuk IV. Art. 1. De opbrengst van geldboeten en der verbeurdverklaarde goederen over 1861 geraamd op f 896,82 en voor 1862 teruggebragt op f 400.—, is geraamd volgens hetgeen zij in 1860 hebben afgeworpen. De hoogere opbrengst over 1861, geraamd volgens hetgeen zij in 1859 afgeworpen hadden, was toe te schrijven aan twee overtredingen, de eene tegen de belasting op het gemaal, de andere tegen die op den wijn in 1859 gepleegd, waarvan de boeten betroffen ten aanzien van eerstgemelde f 334.— en ten aanzien van laatstgemelde f 121,02, dus te zamen f 455.02.

Uitgaven.

Hoofdstuk I. Het heeft ons bevreemd in een verslag, aangaande de gemeentebegrooting in eene openbare vergadering uitgebragt, klagten aan te treffen over de niet voldoening van rekeningen door *enkele* ambtenaren en bedienden wegens geleverde noodwendige behoeften en dat hieromtrent geen steun te vinden is bij hen, die met het oppertoezigt op die ondergeschikten zijn belast. Daargelaten dat zoodanige vermelding ten opzigte van *enkele* ambtenaren, door hare onbestemdheid ook op hen, die zich te dien aanzien niets te verwijten hebben, eenen onverdienden blaam zou kunnen werpen, betreuren wij het niet vooral dat dienaangaande met onderhands inlichtingen van ons gevraagd zijn. Daaruit zou dan gebleken zijn dat, ofschoon daartoe ongehouden, zij, die met het oppertoezigt op die ondergeschikten belast zijn, zonder den schijn aan te nemen van den verlangden steun te verleenen ter vermijding van noodelooze lastige aanzoeken, dien steun echter en met kracht verleend hebben, daaruit zou tevens gebleken zijn dat te dien aanzien binnen kort eene billijke regeling mag verwacht worden. Wij zeiden dat men zich een en ander heeft aangetrokken, *ofschoon daartoe ongehouden*, immers, aan hen, die met het oppertoezigt op die ondergeschikten belast zijn, wordt bij geene enkele verordening eenig ander toezigt opgedragen buiten dat op hunne ambtswaarneming. Nu dus hunne goede bedoelingen in deze zoo zeer worden miskend, dat dienaangaande in een openbaar stuk grieven worden geopperd, zullen zij zich, voortaan van alle inmenging te dier zake onthouden, te meer daar voor het verledene maatregelen genomen zijn en de ondervinding geleerd heeft dat sommige personen, die gelden van die enkele ambtenaren te vorderen hebben, de ongelegenheden, aan vertraag der betaling verbonden, sluis wel eenigzins aan zich zelven te wijten hebben, door aan de bedoelde ambtenaren een hooger krediet te openen dan met hunnen stand overeen te brengen is.

Wat aangaat de voorgestelde verhooging der jaarwedden van de ambtenaren ter sekretarie, merken wij op dat het geheugen wel degelijk faalt, waar het verslag beweert dat in 1859 de verzekering zou gegeven zijn dat met de toen plaats gehad hebbende verdeeling van eene opengevallene jaarwedde, het verlangen der meeste ambtenaren zou bevredigd en de zaak voor goed geregeld zijn.

Al aanstonds faalt het geheugen in het jaartal, daar de verdeeling eener opengevallene jaarwedde niet in 1859, maar in 1858 plaats greep, tengevolge van een dienaangaande door ons, ter vergadering van den 27 Junij van dat jaar onder No. 16 uitgebragt verslag. Dat voorstel werd gedaan om te gemoet te komen aan het zoo dikwerf door deze vergadering geuit verlangen om aan de ambtenaren ter sekretarie bezoldigingen te verschaffen meer «geëvenredigd aan hunne, zoo zeer vermeerderde werkzaamheden,» zulks naar aanleiding van het met het oog op den toestand der gemeentefinancien, meermalen geuit verlangen, om bij eventueele vakatures de opengevallene betrekkingen zooveel doenlijk onvervuld te laten en de werkzaamheden alsmede de jaarwedden van de opengevallene betrekkingen verbonden tusschen de overige ambtenaren te verdeelen.

Van eene toezegging dat daarmede de zaak voor goed geregeld zou zijn, was geene de minste sprake.

Dat indien de aangegevene motieven oorzaak van eene verhooging der jaarwedden waren, deze voorzeker ook op andere ambtenaren zou behooren toegepast te worden en grond tot regtmatige klagten bij andere meer karig bezoldigde en dag en nacht

dienstdoende ambtenaren zou verwekken, kunnen wij zoo gereedelijk niet toegeven. Wij kunnen ons toch geene zoodanige ambtenaren voor den geest brengen, buiten die der belastingen en die der politie en voor deze allen zijn de jaarwedden, zoodra de geldmiddelen der gemeente het maar eenigzins toelieten, definitief geregeld en verhoogd, en het was juist deze definitieve regeling en verhooging, die aanleiding gaf tot het voorstel om die ook toe te passen op de ambtenaren ter sekretarie.

Overigens, om te beoordeelen of de ambtenaren alhier al dan niet met werkzaamheden overladen zijn en of hunne jaarwedden in verhouding tot die werkzaamheden staan, zal het niet ondienstig zijn eenen blik te werpen op hetgeen in andere gemeenten van ongeveer denzelfden rang als deze plaats grijpt. Daarbij behoeven wij, om niet eens te spreken van zoo menige stad in Holland en Gelderland, waar het verschil nog meer in het oog loopt, alleen te wijzen op Maastricht, alwaar, volgens het verslag van den toestand dier gemeente over 1860 bladzijde 168, de werkzaamheden ter sekretarie worden verrigt door ambtenaren wier jaarwedden te zamen bedragen de som van f 5020, behalve eenen kommissaris voor de bevolkingregisters die f 600.—, en eenen adjunkt-kommissaris die f 400.— genieten.

De jaarwedden nu, zoo als die hier op de begrooting tot een verhoogd bedrag uitgetrokken zijn, bedragen te zamen slechts f 3975.—, en mogen dus èn met het oog op haar bedrag èn met het oog op het gewigt der werkzaamheden, dat de Raad zelf in 1858 erkende, wel niet buitensporig genoemd worden.

Aangaande de tegenspraak, die de meeste leden vinden in de memorie van toelichting op dezen post, omdat, terwijl de verhoogingen ter vermijding van gratifikatien worden voorgedragen, desniettemin eene som van f 100.—, tot dat einde uitgetrokken is, herinneren wij dat, vóór de verhooging der jaarwedden in 1858, de Raad telkens lastig gevallen werd met verzoeken om gratifikatien, als een gevolg van te karige bezoldiging, hetgeen sedert 1858 niet meer heeft plaats gegrepen, terwijl wij betrekkelijk de uitgetrokkene som van f 100.— voor gratifikatien, verwijzen naar ons verslag van 17 Junij 1858 hiervoor vermeld, waarmede uwe vergadering zich vereenigde en waarbij voorgesteld werd om, zoolang aan het toen ondernomene belangrijke werk van het inventariseeren van het archief dezer gemeente zou gewerkt worden, de diensten in te roepen van iemand aan wien het kopiewerk werd opgedragen, terwijl tevens bepaald werd dat aan den daarmede te belasten persoon, aan wien aanvankelijk geene geldelijke belooning toegezegd was, later hetzij eene toelage, hetzij eene jaarwedde zou worden toegekend. Dat deze bezoldiging bij wijze van gratifikatie voorgedragen is, geschiedde daarom dat men zich eerst eenigen tijd van de geschiktheid van den met het kopiewerk belasten persoon heeft willen vergewissen, alvorens een voorstel te doen tot regeling van diens jaarwedde, die dan wel tot een hooger bedrag zou behooren bepaald te worden. Verlangt uwe vergadering reeds nu daartoe over te gaan, wij zullen er ons niet tegen verzetten, ofschoon zulks voor 1861 nog niet noodig is. Daarmede zou dan de post voor gratifikatien uitgetrokken kunnen vervallen.

De opmerking van *een* lid, dat alleen de jaarwedde van den hoofdkommies wil verhoogd zien, onder anderen omdat hij volgens dat lid vroeger voor de betrekking van sekretaris is voorbijgegaan, laten wij geheel ter verantwoording van dat geheel op zich zelf staande lid, terwijl wij verklaren dat hetzij de voorgestelde verhooging wel, hetzij die niet toegestaan wordt, het ons voldoende zal zijn, eene poging te hebben aangewend om tot eene allezins billijke hoogere bezoldiging te geraken, en eene welverdiende hulde aan de verdiensten der bedoelde ambtenaren gebragt te hebben.

Art. 5, *c.* Ofschoon bij het aanschaffen van den toestel voor de autographie de verzekering gegeven is dat *het werk* door de boden zonder hinder voor de dienst zou kunnen worden verrigt, werd nooit de verzekering gegeven dat zulks geheel kosteloos zou kunnen geschieden. Het is dan ook niet wel aan te nemen dat de Raad voor werkzaamheden, die in geenendeele onder die van boden kunnen gerangschikt, en die zwaar werk mogen genoemd worden en alleen ingevoerd zijn ten gerieve van de leden, eene billijke vergoeding zou weigeren. Aangenaam was het ons dus te vernemen dat de voorgedragene f 100.— niet te hoog zou schijnen wanneer er meer werk werd afgeleverd.

Wat deze [illegible] betreft, herinneren wij dat die niet op ons voorstel, maar op dat van een der leden is aangeschaft [illegible] dit wel om, zonder uitgave van aanzienlijke drukkosten, aan de leden exemplaren van de in behandeling zijnde verordeningen rond te zenden, ten einde hun het onderzoek te vergemakkelijken en hen niet te noodzaken zich daartoe telkens naar het raadhuis te moeten begeven. Dat daarmede niet genoeg werk geleverd zou zijn, kan alleen aangemerkt worden door hen, die geene kennis dragen van het afgeleverde. Immers behalve zoovele stukken, die aan de leden rondgezonden zijn, worden daarmede honderden ja duizende afdrukken vervaardigd van stukken die vroeger op de gewone wijze gedrukt werden, maar die uit hunnen aard weinig of niet onder de oogen van de raadsleden komen; waartoe men is overgegaan om tot dekking van de voor de pers noodige uitgaven, haar tevens te doen strekken tot bezuiniging langs eenen anderen weg.

Dat de proef met deze pers als mislukt te beschouwen zoude zijn, geven wij in geenen deele toe. Wil men echter voortaan de stukken, die aan de leden rondgezonden worden, op de gewone wijze gedrukt zien, onder eene aanzienlijke verhooging daartoe van de som voor drukwerken uitgetrokken, het zal ons zeer aangenaam zijn omdat wij daardoor van eenen grooten last ontheven worden; wij zullen dan blijven voortgaan alle overige stukken, die ons daarvoor vatbaar schijnen, door middel dier pers te doen afdrukken en indien men dan kan goedvinden in plaats van eene vergoeding van f 100.—, aan de boden toe te kennen de helft der gelden, die voor deze stukken zouden gevorderd zijn indien ze op de gewone wijze gedrukt worden, men zal dan aan het einde van elk jaar kunnen beoordeelen niet alleen hoeveel werk afgeleverd is, maar ook welke bezuiniging daaruit is ontstaan.

Tegen eene verhooging van f 30.—, aan den koncierge op het raadhuis zullen wij ons niet verklaren, mits daaraan de verpligting verbonden wordt om dagelijks van 9 tot 10 1/2 ure, terwijl de boden met de pers werkzaam zijn, geregeld de dienst van bode te verrigten, waartegen geen bezwaar kan bestaan daar hij op den 19 Augustus 1858 als koncierge aangesteld is onder verpligting om tevens de dienst van kamerbewaarder en bode te verrigten.

Art. 9 *a.* Aangaande de alhier voorgestelde verhooging der jaarwedde van den architekt, nemen wij de vrijheid te herinneren dat bij de aanstelling van dien ambtenaar in het begin van 1859 de overtuiging werd uitgesproken dat diens jaarwedde te laag was, doch dat de toestand der geldmiddelen het toen niet raadzaam deed achten daartoe over te gaan, voorbehouden om hierop later terug te komen.

Aangenaam was het ons dus te vernemen dat de vermeerdering van diens inkomen door alle leden werd goedgekeurd, ofschoon het ons minder raadzaam voorkomt daartoe over te gaan bij wijze van gratifikatie, daar wij het voor dien verdienstelijken ambtenaar minder aangenaam achten dat zijne hoogere bezoldiging jaarlijks van eene meer of minder gunstige gezindheid ten zijnen opzigte zou afhangen. Ook het motief om niet tot eene vaste verhooging van jaarwedde over te gaan, daar «een tijd kan komen «waarop de architekt niet verhinderd wordt, door «overmaat van gemeentewerk, zich ook aan andere «bezigheden te wijden," kunnen wij niet deelen; immers het komt ons meer wenschelijk voor dat de architekt zoo min mogelijk en altijd slechts bij uitzondering zich op andere dan gemeentewerken zou toeleggen, hetgeen in billijkheid alleen bij eene hoogere en aan zijne werkzaamheden meer geëvenredigde jaarwedde kan verkregen worden.

Art. 9, *b.* De wijkknechts zijn gehouden bij het voeren der brandschouwen behulpzaam te zijn en bij brand zich ter beschikking te stellen van brandmeesters, waarvoor hun sints jaren herwaarts jaarlijks ieder f 5.— is verstrekt.

De werkkring van den bewaker der algemeene begraafplaats is omschreven bij artikel 9 der akte van afstand dier begraafplaats in erfpacht aan het kerkbestuur van St. Jan den 12 Mei 1856.

HOOFDSTUK III. De alhier voorgestelde verhooging wordt gevorderd, wat betreft de posten onder art. 1 *a*, vermeld, omdat de ondervinding in de laatste twee jaren heeft doen zien dat de bij het tegenwoordig bestek bepaalde hoeveelheid voor de te verleggen bestratingen niet toereikende is met het oog op de herbestratingen, welke bij het aanleggen van riolen noodig zijn; die van de posten onder art. 1 *b.* voorkomende is in de memorie van toelichting op bladz. 12 geregtvaardigd.

Wat den voorgestelden aankoop van keijen betreft, deze moet wel degelijk alnog geschieden. Het is ons genoeg bekend dat het leggen van zoogenaamde platte keijen zich voor alnog bij eene proef behoort te bepalen. Wij kunnen echter dienaangaande hierbij voegen dat de ondervinding in andere steden, zoo als Utrecht, Rotterdam, 's Gravenhage, waar men sedert de laatste 3 a 4 jaren die keijen bezigt, geleerd heeft dat die de beste zijn; ter plaatse waar die thans alhier reeds gelegd zijn, kan men zich van de kwaliteit en deugdzaamheid gemakkelijk overtuigen, waarom wij dan ook veilig durven voorstellen met de levering van dat soort van keijen, zooveel noodig, te blijven voortgaan.

Art. 2. Reeds bij de begrooting voor 1860 werd onder hoofdstuk III, art. 5 *i.* tot het daarstellen van afsluitingen in de Dieze door den Raad besloten, zulks met het oog zoo op de inning der belastingen als met dat op de beveiliging der eigendommen, die tot toen ook des nachts langs de Dieze genaakbaar waren.

Ten gevolge van den hoogen waterstand in het najaar van 1860, is dit werk eerst in Mei daaraanvolgende ten uitvoer gelegd. Bij het opmaken der begrooting voor 1861 achtte men onnoodig voor het onderhoud der afsluitingen eene som voor te dragen, daar het werk toen nog slechts voor de helft was tot stand gebragt. Na de voltooijing van dat werk bleek dat op eenige punten ook afsluitingen op de voorlandjes nabij de sluitboomen noodig waren, terwijl nog twee boomen op een in het belang van de inning der belastingen noodzakelijk voorkomend punt behoorden geplaatst te worden, en om daarvoor geenen afzonderlijken post uit te trekken, vermeende men dit onder het onderhoud te kunnen opnemen.

Dat de sluitboomen wel eenigen hinder in de afstrooming van het Diezewater te weeg brengen, valt niet te ontkennen, doch dit is in verre na zoo veel niet als men zich daarvan schijnt voor te stellen. Ook op den grooten stroom of het gedeelte der Dieze waar langs de scheepvaart plaats grijpt, worden die boomen, gelijk met de waterpoorten geopend en gesloten, zoodat op dit gedeelte der Dieze, gedurende den dag, de afvoer van het water in het minst niet gehinderd of gestremd wordt.

De wijze, waarop de bedoelde afsluitingen zijn daargesteld, is zeker de minst kostbare en het mag wel geheel onmogelijk geacht worden die te maken zonder eenigen hinder aan den stroom toe te brengen. Op het aandrijven van vuilnis tegen de boomen wordt een waakzaam toezigt gehouden en de opruiming daarvan telkens bevolen.

Art. 4 *b.* De alhier uitgetrokken post is niet met f 50.— verhoogd; het verschil dienaangaande met de som deswege op de begrooting van 1861 geraamd, ontstaat daardoor dat die huur op laatstgenoemde begrooting slechts voor een half jaar voorkomt, daar men zich voorstelde te onderzoeken of het aanschaffen voor rekening der gemeente niet voordeeliger zou voorkomen.

De vischvloten, kuipen, bruggen, schragen, planken, enz. werden daarom op 1 Oktober 1860 voor f 100.— 's jaars slechts tot wederopzegging toe gehuurd. Indien men echter bedenkt dat het gebruik dezer voorwerpen van af dat tijdstip reeds aan de gemeente afgeworpen heeft de som van f 171,62, zal deze huur, met het oog op art. 254 der gemeente wet, wel niet te hoog geacht kunnen worden vooral omdat onder die huur, behalve het onderhoud, nog ten laste van de verhuurders is het verstrekken van eene bergplaats, in de nabijheid van de vischmarkt, voor de gehuurde voorwerpen, alsmede het kosteloos uitzetten, reinigen en weder opruimen der op elken marktdag gebezigde voorwerpen. Het zal geen betoog behoeven dat, indien in een en ander van gemeenteswege moest worden voorzien, daarvoor veel meer zou noodig zijn dan thans de huurprijs bedraagt, terwijl dan de opbrengst zeer zeker zou dalen, daar de tegenwoordige eigenaars der bedoelde voorwerpen die zouden benuttigen om ze zelven te verschaffen voor het gebruik op de vischmarkt, vermits door de gemeente slechts de vastgestelde belasting kan gevorderd worden van die voorwerpen, waarvan het gebruik verlangd wordt.

Art. 5 *a.* De alhier uitgetrokkene som voor verbouwing der Boterhal, werd voorgesteld om te gemoet te komen aan het van onderscheidene zijden geuit verlangen om op een der beste gedeelten der stad een eenigzins sierlijken bouw te hebben, waarvan men bij het aanvankelijk voorstel tot verbouwing was terug gehouden door de groote kosten daartoe vereischt. Dat het daarstellen eener zaal tot geene gunstige financieele uitkomsten zou leiden kunnen wij niet aannemen; althans het voorbeeld waarop gewezen is, namelijk de zaal boven de korenbeurs, een gebouw op een verafgelegen gedeelte der stad gelegen, mag wel ongelukkig gekozen worden genoemd, daargelaten het nut dat, behalve uit het gebruik dier zaal voor de bezoekers der beursdagen tweemalen in elke week, ook daaruit meer dan eens getrokken is bij onderscheidene tentoonstellingen.

Om te voldoen aan het uitgedrukt verlangen deelen wij mede dat de kosten benoodigd tot het daarstellen van ruimere openingen voor de luchtverzuivering mogen geraamd worden op f 1100.—. Wij voegen hierbij eene teekening der voorgenomene verbouwing. De kosten om aan het gebouw eene tweede verdieping aan te brengen, zouden dus bedragen f 4800.—, zoodat het niet te voorzien is dat de zaal niet eene meer dan voldoende rente zou afwerpen voor deze som. Vreemd is het ons voorgekomen dat, terwijl men de verwerping van den post voordraagt, niet tevens aangegeven zijn de de bedoelde nuttigere werken, waaraan men die wenscht te besteden.

Art. 5 *c.* Dat bij de gevestigde overtuiging dat de straten binnen deze gemeente voor verbetering vatbaar zijn, daaraan te veel geld besteed wordt, kunnen wij niet toegeven. Zullen Burg. en Weth. kunnen voldoen aan de verpligting hun dienaangaande bij art. 179 litt. 4 der gemeentewet opgelegd, behooren daarvoor de noodige gelden beschikbaar gesteld te zijn. Wij vermeenen dan ook aan het algemeen verlangen der ingezetenen te voldoen door de straten, ten aanzien van welke onze stad toch reeds zoo ten achteren is bij zoovele andere steden, in beteren staat te brengen.

Ten aanzien van de som van f 20,000.— die over 1862 en 1861 de daarstelling van riolen zou beloopen, behalve de f 2500.— daarvoor reeds in 1860 uitgetrokken, zij opgemerkt dat men in 1855, toen met dit belangrijk werk aangevangen werd, zich voorstelde daaraan jaarlijks f 2500.— te besteden, gelijk dan ook die som op de begrootingen der volgende jaren tot en met 1860 werkelijk uitgetrokken is. Bij de behandeling der begrooting voor 1861 vereenigde de Raad zich met ons voorstel, om, vermits de staat der geldmiddelen het toeliet, daaraan in dat jaar f 10,000.—, te besteden, ten einde dat nuttig werk zoo veel spoediger over de geheele stad to

stand te brengen. Diezelfde redenen leidden tot het voorstel om ook voor 1862 gelijke som daartoe te bestemmen. Is men van het groote nut van dat werk minder doordrongen dan in het vorige jaar, men verminderde den uitgetrokken post met zoodanige som als men zal goedvinden, waartegen geen ander bezwaar bestaat dan dat het werk voor de nog overige gedeelten der stad zoo veel later zal uitgevoerd worden. Eene begrooting van de som die het geheel daarstellen van het werk zal kosten, is niet te maken, gelijk reeds in 1855 gezegd is, en wel omdat men vooraf niet kan nagaan in welke straten en tot welke lengte in sommige dier straten de riolen noodzakelijk zijn. Het werk is begrepen onder de openbare aanbesteding van het onderhoud der straten enz. die op den 24 Junij 1858 plaats greep en door den Raad goedgekeurd is en wordt, naar gelang van de lengte die in elk jaar vernieuwd wordt, door den aannemer uitgevoerd tegen eenen bij tarief bepaalden prijs ingevolge artikel 14 van het bestek.

Art. 5 e. Het heeft ons bevreemd dat, gelijk het verslag zegt «het aanleggen van den nieuwen weg «langs de bleek, waarvoor eene som van f 4900.—, «is uitgetrokken, bij de meeste leden afkeuring vindt «en zij wenschen dezen post te zien wegvallen." Immers de daarbij geuitte vrees «dat de gemeente «de bleek zelve zal verliezen en eene beduidende «inkomst moeten missen," komt ons tamelijk ongegrond voor. Vooreerst toch, zou daardoor slechts een weinig beduidend gedeelte der bleek worden gemist, en in de tweede plaats, ook al moest de geheele bleek ingenomen worden, zou dit geen aanleiding geven om eene *beduidende* inkomst te moeten missen. Die inkomst toch bedraagt slechts f 285.— 's jaars en indien men daarvan aftrekt het bedrag der grondlasten en de kosten die aan het bleekershuis jaarlijks moeten worden besteed, welke voor 1861 en 1862 jaarlijks f 200.— bedragen, terwijl in het volgende jaar daarvoor eene veel hoogere som zal noodig zijn, dan blijkt genoeg hoe weinig beduidend die inkomst is. Daarbij verlieze men niet uit het oog dat onder de aangevraagde som, die voor f 2800.— begrepen is voor het maken van eene nieuwe bergplaats voor het straatslijk, met de daaronder begrepen ophooging van den dam. Het daarstellen van den weg zou dus slechts f 2100.— kosten, hetgeen onbeduidend mag genoemd worden met het oog op het nut dat men daarmede sticht. Immers, het doel, dat wij ons daarmede voorstellen, was om het aan een ieder bekend gevaar weg te nemen, dat telkens bij verschillende gelegenheden ontstaat door dat de rijtuigen alle denzelfden weg moeten volgen en ieder oogenblik moeten wisselen in eene niet zeer breede straat, juist op het oogenblik dat die schier geheel ingenomen is door voetgangers. Deelt de Raad deze vrees voor een zoo algemeen erkend gevaar niet, het zal ons voldoende wezen eene poging aangewend te hebben om het weg te ruimen, terwijl wij bij het onverhoopt overkomen van ongelukken, van alle verantwoordelijkheid zullen gevrijwaard zijn. Wat betreft de voorgestelde pogingen aan te wenden om het gebruik van den walgang te verkrijgen, zij aangemerkt, dat, daargelaten of daartoe ooit vergunning zou verleend worden, hetgeen wij redenen hebben te betwijfelen, vooral indien die tot het berijden door rijtuigen moest worden ingerigt, zulks eenen te grooten omweg zou vorderen voor zoovele rijtuigen, die soms vijf à zes malen den weg heen en weder moeten maken, ten einde de talrijke te vervoeren personen binnen een kort tijdsbestek te gerieven.

Art. 5 *f*. Het voorstel tot het aanschaffen van karren, ter besproeijing der straten bij buitengewone warmte, werd door ons gedaan naar aanleiding van een daartoe ter vergadering van 28 Junij jl. ter tafel gebragt verzoek van de plaatselijke kommissie van geneeskundig toevoorzigt alhier. Acht men de kosten om dit zoo wenschelijk doel te bereiken te hoog, men vleije zich niet dat het bij eene nieuwe verpachting voor het rein houden der straten tegen mindere kosten zal kunnen verwezenlijkt worden enz.

HOOFDSTUK IV. De sommen voor onderhoud van het gemeentehuis en zijn mobilair aangevraagd, zijn in de memorie van toelichting omschreven, waarbij wij wat eerstgemelde betreft hierbij voegen dat de f 200.— die voor 1862 meer zijn aangevraagd dan voor 1861, voortspruiten uit herstellingen van het vertrek, waarin het bestuur der spaarbank zitting houdt, benevens uit eenige noodzakelijke herstellingen aan sommige schoorsteenpijpen. Even als bij andere dergelijke openbare gebouwen, wordt ook hier de meest mogelijke bezuiniging betracht.

Art. 3. De werken die men voornemens is in 1862 aan den St. Jans toren te verrigten, bestaan in het vernieuwen van de balustrade op het onder- of vierkantgedeelte, daar de tegenwoordige zoo zeer versleten is dat zij dreigt in te storten. Bovendien zijn aan de metselwerken aanzienlijke herstellingen noodig, terwijl de galmborden geheel versleten zijn. Ten einde de kosten niet in eens te hoog te moeten opvoeren, heeft men vermeend om het herstel van een en ander jaarlijks te verrigten datgene wat het dringendst voorziening vordert.

Niettegenstaande art. 127 litt. 4 der gemeentewet, zulks, waar het onderhoud geldt, zou regtvaardigen, wordt tot geene werken, hoe noodzakelijk ook, besloten voor dat de Raad daartoe geraadpleegd is, tenzij men hierbij moge bedoelen het aanbrengen van eenen bliksemafleider, waartoe, hadat het wenschelijke daarvan sints jaren herwaarts herhaaldelijk was te kennen gegeven, is overgegaan op eene interpellatie van een lid ter vergadering van den 27 Augustus jl. om van de gelegenheid, nu een steiger om den toren was aangebragt tot het doen van herstellingen, gebruik te maken om tevens zoodanigen afleider daaraan te brengen, ten einde later niet nogmaals het aanbrengen van eenen steiger te moeten bekostigen, met welk denkbeeld de Raad zich toen vereenigde.

Art. 6 *a*. In de memorie van toelichting is aangaande den alhier gebragten post van f 225.— duidelijk gezegd dat die som vereischt werd om het gebouw der korenbeurs *verder in behoorlijken staat van onderhoud te brengen*; zoodat daarmede niet bedoeld is die gelden alleen voor het witten van plafonds en muren te besteden. Voor de belangrijke herstellingen, welke daken en goten, deuren, ramen, enz. gevorderd hebben, alsmede voor het verwen, zijn de voor 1860 en 1861 toegestane sommen niet alleen verbruikt, maar zijn die zelfs voor eerstgemeld jaar bij raadsbesluit moeten worden verhoogd met f 252.37. Behalve hetgeen voor het witten van plafonds en muren gevorderd wordt, zal het overige der aangevraagde som onmisbaar zijn voor eenige nog uit te voeren herstellingen en vernieuwingen van de looden en zinkwerken, alsmede voor de bestrating der opene plaats van dit gebouw.

HOOFDSTUK V. Het minder bedrag der sommen voor rentebetaling uitgetrokken in vergelijking tot de daarvóór geraamde sommen op de begrooting voor 1861, ontspruit hieruit dat, bij het opmaken der begrooting voor 1862 bij vergissing tot maatstaf zijn genomen de sommen deswege voorkomende in het raadsbesluit van 28 Junij jl., waarbij die sommen zijn verhoogd tot het bedrag deswege werkelijk over 1860 uitbetaald. De posten behooren dus verhoogd te worden, tot het bedrag voor 1861 geraamd. Doch al geschiedde dit niet, het zou tot geen ongerief leiden, vermits, gelijk de rekening over 1860 al weder aantoont, het bedrag der interessen dat jaarlijks werkelijk uitbetaald wordt, aanzienlijk lager is dan de som door de gemeente deswege verschuldigd.

Art. 1. i. De rente uit de huizen van wijlen Adam van Mierden en Hester van Grinsven, is bij de overdragt van deze panden aan het departement van oorlog niet overgegaan. Daartoe bestaat ook naar ons oordeel geene reden. Immers destijds is die rent bij den aankoop dier huizen daarop gevestigd *ter vervanging van den koopprijs*. Moest dus bij het kosteloos overdragen der kazernen enz., aan het departement van oorlog, die rent overgaan, met even weinig grond zou beweerd kunnen worden dat de kapitalen, destijds besteed tot aankoop der kazernen enz. eveneens moesten teruggegeven worden, hetgeen in strijd met de getroffene overeenkomst zou zijn. Voormelde rent immers werd gevestigd *ter vervanging* van den koopprijs.

HOOFDSTUK VI. Ook wij achten het van het hoogste belang om jaarlijks in het verslag over den toestand der gemeente, het geneeskundig gesticht voor krankzinnigen in bijzonderheden te beschrijven waartoe wij geene moeite sparen. Jaarlijks echter ondervinden wij vertraging in de opgaven die wij dienaangaande vragen. Zoo is dan ook de verlangde opgave bij schrijven van 17 Januarij 1861 No. 46 door ons gevraagd van het kollegie van Regenten over de Godshuizen en de algemeenen armen alhier. Toen ondanks herhaalde mondelinge aanzoeken, ook aan den geneesheer in het krankzinnigen gesticht, de verlangde opgave andermaal achterwege bleef, niettegenstaande die schier van dag tot dag was toegezegd, hebben wij, daar het verslag, ingevolge art. 182 der gemeentewet aan den Raad gedaan moet worden in April van elk jaar, bij schrijven van 19 April 1861, omdat de drukker van het verslag met zijne werkzaamheden niet meer vorderen kon, den geneesheer bij het gesticht andermaal ernstig uitgenoodigd ons die opgave alnog te doen geworden uiterlijk den volgenden dag, onder kennisgeving dat, werd daaraan niet voldaan, wij het verslag zouden doen afdrukken, met vermelding der reden die ons belette hoofdstuk 6 in zijn geheel te leveren. Wij achtten ons geregtigd eene aflevering te vragen uiterlijk op den volgenden dag, daar op de herhaalde mondelinge aanzoeken reeds meer dan eens de dag aangewezen was, waarop het ons toegezonden zou worden, waaraan telkens niet voldaan was.

HOOFDSTUK VII. (Ten aanzien van den toestand der gazverlichting deelen Burg. en Weth. het, dienaangaande door hen ingewonnen, berigt van den kontroleur dier verlichting mede. Wij nemen dit berigt in een volgend No. op.)

Art. 25. De beduidende kosten voor het opruimen van het straatslijk schijnen te wijten te zijn aan de mindere waarde van den beer, waarvan het ophalen daarbij tevens aanbesteed is en waarvan de hoogere waarde vroeger een aanzienlijke bate opleverde. Eene tweede reden mag nog gezocht worden in de moeijelijkheid om in den winter de bergplaats van het straatslijk achter de citadel te naderen. Reeds nu de maatregelen aan te geven, om dergelijke schade voor het vervolg te weren is niet doenlijk, wij zullen dienaangaande bij tijds een naauwkeurig onderzoek instellen. Overigens geschiedde de aanbesteding, gelijk in de memorie van toelichting vermeld is, krachtens magtiging van den gemeenteraad bij besluit van 30 November 1860 verleend.

Hiermede vermeenen wij de verlangde inlichtingen te hebben verstrekt.

Wij herhalen nogmaals dat wij het betreuren dat heeren Rapporteurs niet hebben kunnen goedvinden, in gevolge artikel 49 van het Reglement van orde voor de vergadering van dezen Raad, tot het geven van inlichtingen met ons in overleg te treden. Daardoor zou de achtbaarheid dezer vergadering in het belang der gemeente veel meer bevorderd zijn dan door het in een blijvend stuk maken van menige opmerking, waarvan wij vermeenen de ongegrondheid voldoende te hebben aangetoond en die het uitgebragt verslag ontsiert.

Wij verklaren ten slotte dat wij ons volgaarne verzekerd houden dat de leden, die nog zoo kort geleden het lidmaatschap van deze vergadering aanvaardden, minder bekend met het verledene bij het onderschrijven van meer dan eene aanmerking, welligt te veel zijn afgegaan op de meerdere ondervinding van leden, die sints onderscheidene jaren het lidmaatschap bekleeden, terwijl wij de plegtige verzekering geven dat het uitgebragt vrij scherp verslag, ons geenen duim breed zal doen afwijken van den weg, dien wij, geleid door eene innige overtuiging en door waarachtig pligtbesef, bij de behartiging der belangen van deze gemeente, tot dusverre volgenden.

BERAADSLAGINGEN.

De heer mr *van Zinnicq Bergmann* :

Ik verzoek het woord voor de algemeene beschouwingen over de begrooting.

Zij is de eenige gelegenheid aan de leden van den Raad gegund, om den gang van het Bestuur in het algemeen te bespreken, te onderzoeken of hier of daar behoeften of leemten bestaan, in welker vervulling dient te worden voorzien, en of de rigting aan den loop der zaken gegeven in een of ander opzigt wijziging dan goedkeuring en aanmoediging verdienen.

Ik gevoel de behoefte om, in afwijking van het verslag der Kommissie van Rapporteurs over de aangeboden begrooting, meer te prijzen dan te laken.

Bij de beschouwingen ter gelegenheid der gemeente begrooting, staan wij tegen over Burgemeester en Wethouders, even als de Staten-Generaal bij hun adres van antwoord tegen over den Koning.

Het oog der ingezetenen is vooral dan op de beraadslagingen van den Raad gevestigd en bij dat antwoord en onderzoek omtrent de handelingen van het dagelijksch bestuur dient vooral te worden vermeden al wat aanleiding kan geven om de zaken uit een verkeerd oogpunt te beschouwen, al wat buiten noodzakelijkheid een vermoeden van blaam omtrent het algemeen bestuur der stad, bij het algemeen kan doen ontstaan.

Art. 49 van ons reglement van orde schrijft wijsselijk voor, dat vooral bij het onderzoek der begrooting «de kommissie van rapporteurs, wanneer «zij inlichtingen van Burgemeester en Wethouders «verlangt, of zulks uit anderen hoofde geraden wordt «geoordeeld, bij monde of schriftelijk in overleg «met Burgemeester en Wethouders zal treden.

Art. 57 bepaalt, «dat telkens, wanneer een verslag «door de kommissie is goedgekeurd, daarvan schriftelijk aan den Burgemeester wordt kennis gegeven."

Waar dergelijke heilzame bepalingen bestaan, kunnen, naar mijn bescheiden oordeel, de aanmerkingen in het openbaar verslag worden gemist, «dat aan de «zamenstelling der voorgestelde begrooting en de «daarbij gevoegde memorie van toelichting, niet die «zorg en oplettendheid schijnen te zijn besteed, welke «het gewigt van het onderwerp vordert, enz."

Het herstel van onnaauwkeurigheden of vermeende leemten kon blijkbaar door het vragen van meerdere inlichtingen in de raadkamer worden verkregen, zonder dat daartoe Burgemeester en Wethouders in het openbaar moesten worden doorgehaald.

Het verdienstelijk en uitstekend gedrag van het dagelijksch bestuur bij de jongstverloopen waterramp; de zoowel verdiende commandeurs-orde, waarmede de borst prijkt van het achtbaar hoofd van het gemeentebestuur, die op den eersten noodkreet op eigen verantwoordelijkheid dadelijk hulp verleende en daardoor honderden van een gewissen dood redde, dat gedrag, onder de onnoemelijke drukten, die de omstandigheden hebben te weeg gebragt, vorderde althans voor dit maal eene heuschere bejegening.

Men werpt den Burgemeester en Wethouders de jaarlijksche verhooging der gemeente begrooting tegen, zonder, zoo als de billijkheid vorderde, voldoende op de oorzaak te wijzen, die buiten den wil van het dagelijksch bestuur, die begrooting noodwendig hebben moeten verhoogen.

Wie toch hunner, (en ik vraag het in gemoede) heeft kunnen verhelpen, dat jaarlijks drie duizend gulden *bijdragen voor de herstelling der kathedrale Kerk van St. Jan*, dat prachtstuk onzer stad, op de begrooting der gemeente moet worden gebragt?

Wie hunner is de schuld dat de wet op het lager onderwijs den aankoop en verbouwing van kapitale huizen heeft noodzakelijk gemaakt, dat de post voor jaarwedden van onderwijzers voor het lager onderwijs, woningen der onderwijzers, mobilair der schoollokalen, enz. enz. met eene jaarlijksche vermeerdering van veel meer dan vijf duizend gulden heeft moeten worden verzwaard.

Wie hunner is oorzaak, dat de som van f 2000, jaarlijks als kosten van verpleging van eenige krankzinningen op de begrooting moet prijken.

Wie hunner heeft te weeggebragt, dat als aandeel in de jaarwedde van den geneesheer bij het krankzinnigen gestigt, dat zijne eigene beambten moest bekostigen, jaarlijks door de stad f 400 moest worden bijgedragen, op het zelfde oogenblik dat aan het gemeentebestuur de benoeming van dien geneesheer van een stedelijk gesticht is onttrokken.

Heeft niet eene kommissie uit het gemeentebestuur (waarom ik mij aan die kommissie heb onttrokken) verlangd, dat een kontroleur met het toezigt over de gaz op een traktement van f 400 's jaars zoude worden aangesteld? En hebben niet Burgemeester en Wethouders wijsselijk, bij aanstelling van een erkend kundig man, dat verlangde traktement tot op tweehonderd gulden 's jaars bij hunne voordragt verminderd?

Hebben Burgemeester en Wethouders, naar aanleiding der eischen dier kommissie, kunnen verhelpen dat de kosten voor de gazverlichting der straten, (dit ongelukkig stokpaard van baatzuchtige konkurrenten) die van f 6,600.— op de begrooting van 1860 krachtens het bestaande kontrakt tot op f 6000 — zouden zijn verminderd, in 1861 weer met f 850.— zijn vermeerderd, welke som in de begrooting van dat jaar tot op f 6500.— is gereduceerd.

Hebben niet de lokalen ten behoeve van het kantongeregt, buiten eenige schuld van Burg. en Weth., moeten worden hersteld en verbeterd. Ook de kosten daarvoor moesten de uitgaven der begrooting aanmerkelijk verzwaren enz. enz.

Indien men deze en nog zoovele andere bijzonderheden, (voor ieder lid van den gemeenteraad duidelijk, mits men maar de begrooting van vroegere jaren hebbe bewaard en vergeleken), eeniger mate had in het oog gehouden, dan houd ik mij overtuigd dat de geachte redakteur van het algemeen verslag (anders zoo bedaard en parlementair) stellig zoude hebben geaarzeld toespelingen in het verslag op te nemen, die onverdiend een bedekt verwijt op de schouders van Burg. en Weth. doen drukken.

Mijnerzijds aarzel ik niet te verkondigen, dat, niettegenstaande die zoo drukkende onvermijdelijke uitgaven, de toestand van stads-geldmiddelen, zoolang 's Hertogenbosch bestaat, nooit het tegenwoordig toppunt van bloei heeft bereikt.

Het heeft in de laatste tijden onvermijdelijke uitgaven en verhoogingen der posten van de begrooting geregend, en desniettegenstaande vinden wij op de begrooting (de post voor onvoorziene uitgaven daaronder gerekend) een vermoedelijk batig slot van ruim f 1900.— uitgetrokken, niettegenstaande f 39,945.25 — zegge f 39,945.25 — in hoofdstuk drie voor kosten van het aanleggen en onderhouden van openbare wegen, werken en inrigtingen op de begrooting staan uitgetrokken, terwijl daarenboven op die begrooting onder hoofdstuk V f 5000.— voor aflossing van schulden zijn bestemd.

Van dit laatste neem ik in het voorbijgaan akte; ik zal het mijne trachten bij te dragen, dat die som tot aflossing der stadsschulden werkelijk worde besteed.

Mogten wij jaarlijks slechts eene soortgelijke som tot delging van schuld kunnen besteden, dan zal al spoedig ons financiewezen ook in dit opzigt op een ongekende wijze zijn vooruitgegaan.

Doch indien men veel verder gaat, indien men bij een karig gebruik van stads geldmiddelen, het oog uitsluitend op schulddelging ging vestigen, ten koste van den aanleg en onderhoud van *nuttige en noodzakelijke werken*, ik zeg *nuttige* en *noodzakelijke werken*, ter verbetering en verfraaijing onzer steeds meer en meer in bloei en welvaart toenemende stad, ten gerieve der scheepvaart, handel en nijverheid, dan hopen wij steun in de verlichte meerderheid van den raad te vinden, wanneer wij ons tegen dergelijke bekrompene handelwijze met al onze krachten zullen meenen te moeten verzetten.

In het verslag van heeren Rapporteurs vind ik met verbazing vermeld, dat een blik op het verledene bezorgdheid voor de toekomst doet geboren worden. En wel op grond dat de aanvang der begrooting van 1860 met een batig slot over 1858 van f 43411.40, prijkte, terwijl dat van de begrooting van 1861 tot f 12,466.48 en van 1862 tot f 14,376.31 is verminderd.

Naar mijne bescheiden zienswijze is juist het tegenovergestelde het geval.

Waar toch is dat batig slot van 1858 uit ontstaan? zijn [illegible] dat jaar beduidende vaste goederen van de stad verkocht, hebben wij in 1858 geene geldleening van 13,000 [illegible] het armbestuur gesloten, om zooals de memorie van toelichting van dat jaar vermeldt, in den benarden toestand van stads geldmiddelen te voorzien en is daardoor de stad niet in die mate verarmd.

Waar is dat batig slot van f 43,411,40 van 1858 gebleven? Is het niet in de noodwendigheden en gevolgen van dien benarden toestand verslonden?

Waren de financiën der stad niet geheel te gronde gegaan? Indien er niet een einde ware gebragt geweest aan het verderfelijke stelsel van den hoofdelijken omslag, hadden stads finantiën niet door de gemeentebelasting op den wijn, door de geheel onmerkbare belasting op het gemaal weder [illegible]ered geworden.

Waaruit zijn nu de mindere batige sloten van 1861 en 1860 ontstaan? hebben wij de uitgaven dier jaren niet uit onze eigene middelen zonder verkoop van vaste goederen, zonder geldleeningen van het armbestuur bekostigd; hebben wij niet in die laatste jaren beduidende aankoopen van vaste goederen gedaan, hebben wij geene enorme uitgaven aan stads werken moeten ten koste leggen en is de stad daardoor niet in gelijke mate verrijkt?

De batige sloten zijn thans het overschot van zuivere inkomsten, zij zijn vrij van de melaatschheid der vervreemdingen van stads goederen, vrij van den druk der geldopnemingen.

Moet die blik in het verledene bezorgdheid voor de toekomst doen ontstaan?....

Die resultaten zijn verkregen door de heilzame maatregelen juist in de drie vier laatste jaren genomen.

De gelegenheid is daar. Onze geldmiddelen verkeeren in eenen tot nog toe ongekenden staat van bloei; laat ons die gelegenheid niet voorbij doen gaan, besteden wij tot verfraaijing en verbetering onzer stad ten gerieve van scheepvaart, handel en nijverheid, wat ons door God in zoo rijke mate op dit oogenblik is toebeschikt.

Slaan wij geen verkeerden blik in het verledene, om de toekomst te bederven. Maar laat ons tevens geene roekelooze ondernemingen op het tapijt brengen, laat ons zonder wel erkende en aan de zaak geëvenredigde behoefte, geene werken dekreteeren, die niet anders dan door enorme geldleeningen tegen 5 pCt. kunnen worden bekostigd; laat ons geene gelden verspillen als bijdragen tot het houden van kongressen, tot het om de drie of vier jaren bekostigen van die minieme tentoonstellingen van landbouw en nijverheid, die om het gemis van deelneming door de eigenlijke landbouwers en industrieelen in onze stad zulke misselijke figuur maken.

Al die zaken moeten zich zelve bekostigen. Het kongres van taal- en letterkunde, verleden jaar hier in deze stad gehouden, heeft daarvan een navolgenswaardig voorbeeld gegeven. Het heeft buiten toelage van de stad of van wie ook, alles uit eigen baten bekostigd, alles rijk betaald en voor het *Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen* nog een beduidend voordeel in boeken en andere geschenken te weeg gebragt.

Wat ik echter betreur zijn de jaarlijks aangroeijende aanvragen der stedelijke beambten, om hunne traktementen verhoogd te zien.

Zagen wij niet de plaatselijke schoolkommissie als eene overbodige luxe nevens haren sekretaris een ambtje van Amanuensis scheppen, waaraan aanvankelijk eene toelage van f 50 was verleend en die later buitengewoon met f 50 is vermeerderd. Ik wil door deze opmerking vooral geen blaam gelegd hebben op den verdienstelijken sted. ambtenaar, dien het betreft; hij staat ook bij mij in hoogachting. Doch de aangeduide post op de begrooting is overdaad. Even als het sekretariaat bij kuratoren van het gymnasium is het sekretariaat bij de plaatselijke schoolkommissie een *eere*-post, hij moet gratis en met opoffering van een en ander worden waargenomen.

Zagen wij niet de begrooting der stad bezwaren met verhooging der toelage van het sekretariaat der Kamer van koophandel, ten behoeve van iemand, die als huurling eener coterie er zich op toelegt, om het eene gedeelte van den raad tegen het andere in het harnas te jagen, twist en tweedragt onder de raadsleden te zaaijen, willekeurig den Raad in twee onderdeelen van aristokraten en burgervrienden te verdeelen, en zich den plak van den schoolmeester aanmatigt, om een achtbaar kollegie, dat de belangen der stad met zooveel ijver, zorg en gemoedelijkheid ter harte neemt, als een troep van verwilderde schoolkinderen te kastijden; een man die, wanneer een paard in de haven stort, welker smalle en bekrompen aanleg sedert meer dan vijf eeuwen dagteekent, het alleen aan de aristokratie toeschrijft en, wanneer voor de behoorlijke bestrating en verfraaijing der hoofdstad van ons belangrijk gewest wordt gezorgd en haar luister en welvaart daardoor wordt verhoogd, dit even trouweloos als smakeloos als een belang slechts dier verderfelijke aristokratie voordraagt; — een man, die mede de voorname oorzaak is geweest, dat de burgerij een tijd lang onder de drukkende belasting van den hoofdelijken omslag heeft gezucht, en, toen die hatelijke belasting onder den last harer impopulariteit was bezweken, haar onder het voorgeven, dat slechts de repartitie verkeerdelijk was geschied, nog is blijven verdedigen; — een man, die de hoofdoorzaak is, dat onze stad bij de uitdeeling der spoorwegen zoo stiefmoederlijk is behandeld, van het haar reeds toegekende aandeel in den Zeeuwsch-Limburgschen spoorweg is verstoken, en haar slechts nog maar in het verschiet een aandeel in de lijn Utrecht naar Boxtel is toegekend; uitkomst die de kwijning der welvaart onzer stad zal te weeg brengen en haar als een tweeden Tantalus, den *nektar* tot aan de lippen, den *ambrozyn* boven den mond zal doen zweven, terwijl zij van kommer en ellende zal wegkwijnen en vergaan; — een man, die steeds, wanneer het ministerie een vrijgevig tarief op de regten van in- en uitvoer voordraagt, een adres aan de Staten in gereedheid heeft, waarbij die vrijheid als verderfelijk voor onze stad wordt afgeschilderd, *voor onze stad*, die alleen door de onbeperkte vrijheid van den handel kan worden gebaat; — een man, die steeds, wanneer er een nieuw ministerie optreedt, zich ten taak stelt de leden daarvan te ontstemmen en door zijne onhandige aanvallen tegen Noordbrabant en 's Hertogenbosch in te nemen; een man, die door zijn kortzigtig gekef, geraas en geschreeuw tegen de wettig bestaande staatsmagten in Europa aan Noordbrabant den roep bezorgt als ware het niet anders dan een broednest van dweepers en dompers......

Wat mij betreft, ik vrees de drukpers niet. De zaak van 's Hertogenbosch wordt in den Raad in het openbaar behandeld. Het publiek heeft het regt die handelingen te beoordeelen, te beamen of af te keuren; doch de drukpers vergeet hare roeping, wanneer zij tot personaliteiten vervalt, wanneer zij zich tot werktuig eener coterie verlaagt; wanneer zij, tegen beter weten aan, zelfstandige, onafhankelijke regtzinnige mannen, die niet anders dan het belang der stad beoogen, laaghartig afschildert als slechts uit eigenbaat, uit eigenbelang, de zaken der stad te bestieren.

En wanneer de drukpers in onze stad hare roeping miskent, en door hare bekrompen denkbeelden en inzigten, hoe talentvol ook voorgedragen, de waarachtige belangen der stad benadeelt, dan ken ik mij het regt toe in het welbegrepen belang der stad die verkeerde rigting ten toon te stellen, zooveel in mijne magt is, ieder, wien het aangaat, te waarschuwen zich toch niet door dat Sirenengezang te laten misleiden, paal en perk te stellen aan de rampen, die tengevolge daarvan onze stad reeds te veel bedreigen.

Ik heb nog enkele aanmerkingen op sommige posten van uitgaaf der begrooting, doch ik wil mij thans slechts tot de algemeene beschouwingen bepalen.

Ik voor mij, als lid van den Raad, keur de algemeene rigting door Burg. en Weth. aan het bestuur der stad gegeven, goed. — Verbetert, verfraait de stad, zooveel gij kunt, rigt alles zooveel in uw vermogen is in tot gemak en voordeel van den handel, de scheepvaart en de nijverheid. — Zorgt dat dit alles zooveel mogelijk uit de gewone inkomsten en zonder tot geldleeningen toevlugt te nemen worde bestreden, zorgt dat onze gemeenteschulden allengs worden verminderd en kunt gij dat alles uit de gewone inkomsten der stad bestrijden, spaart dan hare geldmiddelen niet, zij worden goed besteed, de stad wordt er door opgeluisterd en verrijkt.

Hoedt u vooral tegen de vermeerdering der vaste posten; der traktementen van de gemeenteambtenaren. En ik voor mij zal mij dan weinig bekommeren of ik een groot of klein batig slot van vorige jaren aan het hoofd onzer begrootingen zie prijken!

De heer *van Meerwijk*, alsnu het woord bekomen hebbende, zegt:

Dat hij even als de geachte vorige spreker ook veel achting heeft voor- en hulde brengt aan het dagelijksch bestuur; doch dat hij, onafhankelijk daarvan, tegen de begrooting zal stemmen, en zal zeggen waarom; hij zal tegen stemmen *omdat men er vele posten van uitgaaf aantreft voor werken van weelde, terwijl voor werken van openbaar nut niets is uitgetrokken;* dat zal hij bewijzen:

Er is uitgetrokken:

a. Voor den aankoop van platte keijen	f 3150.
b. Voor het zetten eener verdieping op de boterhal die naauwelijks is voltooid	f 5900.
c. Voor het maken eener nieuwe straat om den toegang naar Cassino te veraangemakelijken	f 4900.
d. Voor het besproeijen der straten bij heet weer in navolging van Parijs op de boulevards	f 1021.
	f 14,971.

En de begrooting prijkt niet met eenen post van uitgaaf benoodigd voor de daarstelling van de brug over de haven.

Indien in dat zijn bezwaar niet wordt te gemoet gekomen, zal hij tegen de begrooting stemmen.

Gedrukt en uitgegeven
bij de Wed. D. A. A. DE ROOIJ te *'s Bosch*,